

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**ΑΙΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ. Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ**

ΧΑΡΙΝΟΥ ΖΩΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΜΙΧΑΗΛ ΔΙΑΚΟΜΙΧΑΛΗΣ

ΠΡΕΒΕΖΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021

**CAUSES OF TAX EVASION AND TAX AVOIDANCE IN GREECE.
THE VIEW OF THE STAKEHOLDERS INVOLVED**

**Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή
ΠΡΕΒΕΖΑ, 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2021**

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής

Μιχαήλ Διακομιχάλης

Καθηγητής

2. Μέλος επιτροπής

Θεόδωρος Παππάς

Ε.ΤΕ.Π

3. Μέλος επιτροπής

Κωνσταντίνα Τσιλιγιάννη

Ε.ΔΙ.Π.

Ο Προϊστάμενος του Τμήματος

Όνομα Επίθετο,

τίτλος, βαθμίδα

Υπογραφή

© ΧΑΡΙΝΟΥ, ΖΩΗ 2021.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Επίθετο, Όνομα

ΧΑΡΙΝΟΥ ΖΩΗ

Υπογραφή

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της πτυχιακής αυτής εργασίας είναι να μελετηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων στους ΟΤΑ και στις τράπεζες του Νομού Θεσπρωτίας σχετικά με την βαρύτητα των αιτίων της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής και της παραοικονομίας. Για να μελετηθεί το θέμα αυτό η εργασία χωρίστηκε σε τέσσερα κεφάλαιο. Στο πρώτο κεφάλαιο μελετάται η φοροδιαφυγή, δίνεται ο ορισμός της, οι αιτίες που την προκαλούν, οι συνέπειες που αυτή έχει και πόσο ποσοστό έχει στην Ελλάδα. στο δεύτερο κεφάλαιο, μελετάται η φοροαποφυγή και η παραοικονομία. Δίνεται οι ορισμοί της φοροαποφυγής και παραοικονομίας, οι αιτίες για την ύπαρξη της παραοικονομίας, το μέγεθος που αυτή έχει στην Ελλάδα και τα κριτήρια ανάμεσα στην φοροαποφυγή και φοροδιαφυγή. Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθεται η μεθοδολογία της έρευνας, τότε αυτή πραγματοποιήθηκε, ποιο ήταν το εργαλείο της και το δείγμα της έρευνας. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρτίθενται τα αποτελέσματα της έρευνας.

Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί και οι εργαζόμενοι σε τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας θεωρούν ότι η ατιμωρησία είναι η σημαντικότερη αιτία φοροδιαφυγής, ενώ οι εργαζόμενοι σε ΟΤΑ θεωρούν ότι είναι η υπερβολική φορολόγηση. Το λιγότερο σημαντικό κριτήριο είναι για όλους η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας. Επίσης το σημαντικότερο υποκριτήριο για τους εκπαιδευτικούς και τους εργαζομένους σε ΟΤΑ είναι οι ελαφριές ποινές, η μείωση της ποινής ενώ για τους εργαζομένους σε τράπεζα είναι τα «παράθυρα» σε νόμους ή «νόμιμες» απαλλαγές. Το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο είναι διαφορετικό για όλες τις ομάδες.

Λέξεις – Κλειδιά: φοροδιαφυγή, φοροαποφυγή, παραοικονομία, αιτία φοροδιαφυγής, αιτία παραοικονομίας.

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the views of teachers, employees of local authorities and banks in the Prefecture of Thesprotia on the gravity of the causes of tax evasion, tax avoidance and the informal economy. To study this subject the work was divided into four chapters. The first chapter studies tax evasion, gives its definition, the causes that cause it, the consequences it has and how much percentage it has in Greece. the second chapter studies tax avoidance and the informal economy. Definitions of tax avoidance and the black economy are given, the reasons for the existence of the informal economy, the size of the economy in Greece and the criteria between tax avoidance and tax evasion. The third chapter sets out the methodology of the survey, when it was carried out, what its tool was and the sample of the survey. The fourth and final chapter sets out the results of the survey.

The investigation found that teachers and bank workers in the prefecture of Thesprotia consider impunity to be the most important cause of tax evasion, while local authority workers consider it to be excessive taxation. The least important criterion for everyone is the complexity of the legislation. Also the most important hypocritical for teachers and employees of local authorities is light penalties, a reduction in the penalty, while for bank workers it is the "windows" to laws or "legal" exemptions. The least important sub-criterion is different for all groups.

Key – words: tax evasion, tax avoidance, the black economy, the cause of tax evasion, the cause of the underground economy.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	vi
ABSTRACT.....	vii
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	viii
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	xi
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	xiii
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	15
1.1 Ορισμός φοροδιαφυγής.....	15
1.2 Αιτίες φοροδιαφυγής.....	16
1.3 Συνέπειες της φοροδιαφυγής.....	18
1.4 Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα	19
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	21
2.1 Ορισμός παραοικονομίας.....	21
2.2 Αιτίες για την ύπαρξη της παραοικονομίας	22
2.3 Το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα	23
2.4 Τι είναι φοροαποφυγή.....	25
2.5 Κριτήρια φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής.....	27
3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΕΡΕΥΝΑ	29
3.1 Η μεθοδολογία της έρευνας	29
3.2 Η διεξαγωγή της έρευνας.....	33
3.3 Το εργαλείο της έρευνας.....	33
3.4 Το δείγμα της έρευνας.....	34
4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	35

4.1	Εισαγωγή.....	35
4.2	Σημαντικότητα των Κριτηρίων για τους εκπαιδευτικούς του νομού Θεσπρωτίας 36	
4.2.1	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία	37
4.2.2	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.....	38
4.2.3	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση 40	
4.2.4	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας.....	41
4.2.5	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας.....	42
4.2.6	Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εκπαιδευτικών του νομού Θεσπρωτίας.....	43
4.3	Σημαντικότητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας.....	44
4.3.1	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση 46	
4.3.2	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία	47
4.3.3	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.....	48
4.3.4	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας.....	49
4.3.5	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας.....	50
4.3.6	Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας	51
4.4	Σημαντικότητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους σε τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας.....	53

4.4.1	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία	54
4.4.2	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση 55	
4.4.3	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.....	56
4.4.4	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας.....	57
4.4.5	Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας	58
4.4.6	Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στις τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας	59
4.5	Σύγκριση των κριτηρίων των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων σε ΟΤΑ και των εργαζομένων σε τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας.....	61
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....		64
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		66

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.3.1: Ποσοστά παραοικονομίας στην Ευρώπη 2010-2016.....	24
Πίνακας 4.1.1: Αίτιες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των Εκπαιδευτικών του νομού Θεσπρωτίας.....	35
Πίνακας 4.2.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εκπαιδευτικούς.....	37
Πίνακας 4.2.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία.....	38
Πίνακας 4.2.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.....	39
Πίνακας 4.2.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση.....	40
Πίνακας 4.2.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας.....	42
Πίνακας 4.2.6: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια.....	43
Πίνακας 4.3.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας.....	45
Πίνακας 4.3.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση.....	46
Πίνακας 4.3.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία.....	47
Πίνακας 4.3.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.....	48
Πίνακας 4.3.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας.....	49
Πίνακας 4.3.6: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας.....	50
Πίνακας 4.3.7: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ.....	51
Πίνακας 4.4.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους σε τράπεζες.....	53

Πίνακας 4.4.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία.....	54
Πίνακας 4.4.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση	55
Πίνακας 4.4.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.....	56
Πίνακας 4.4.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας.....	57
Πίνακας 4.4.6: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας.....	58
Πίνακας 4.4.7: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ.....	59
Πίνακας 4.5.1: Κατάταξη των κριτηρίων ως προς τη σημαντικότητα, των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων σε ΟΤΑ και σε τράπεζες.....	61
Πίνακας 4.5.2: Τα πιο σημαντικά υποκριτήρια των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων σε ΟΤΑ και σε τράπεζες.....	62

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1.4.1: Κατώτερη συνεπαγόμενη εκτίμηση φοροδιαφυγής ως % του ΑΕΠ... 20	20
Διάγραμμα 1.4.2: Ανώτερη συνεπαγόμενη εκτίμηση φοροδιαφυγής ως % του ΑΕΠ..... 20	20
Διάγραμμα 4.2.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εκπαιδευτικούς 37	37
Διάγραμμα 4.2.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία 38	38
Διάγραμμα 4.2.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων..... 39	39
Διάγραμμα 4.2.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση 40	40
Διάγραμμα 4.2.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Έλλειψη παιδείας.. 41	41
Διάγραμμα 4.2.6: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας 42	42
Διάγραμμα 4.2.7: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια 44	44
Διάγραμμα 4.3.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας..... 45	45
Διάγραμμα 4.3.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία 47	47
Διάγραμμα 4.3.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων..... 48	48
Διάγραμμα 4.3.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας... 49	49
Διάγραμμα 4.3.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας 50	50
Διάγραμμα 4.3.6: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ..... 52	52
Διάγραμμα 4.4.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους σε τράπεζες 53	53
Διάγραμμα 4.4.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία 54	54

Διάγραμμα 4.4.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση	55
Διάγραμμα 4.4.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.....	56
Διάγραμμα 4.4.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας...	57
Διάγραμμα 4.4.6: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας	58
Διάγραμμα 4.4.7: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ.....	60
Διάγραμμα 4.5.1: Κατάταξη των κριτηρίων ως προς τη σημαντικότητα, των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων σε ΟΤΑ και σε τράπεζες	61

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

1.1 Ορισμός φοροδιαφυγής

Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός φόρων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που σε σχέση με τις δυνατότητες και τους τρόπους φοροδιαφυγής αλλά και με την επαγγελματική ιδιότητα και τις συνθήκες του κάθε φορολογουμένου δίνουν τη δυνατότητα στους φορολογουμένους να καταφύγουν σε διαφορετικά είδη φοροδιαφυγής. Για το λόγο αυτό και η διατύπωση ενός ορισμού του τι είναι τελικά η φοροδιαφυγή, καθίσταται δύσκολη. Ωστόσο έχουν διατυπωθεί ορισμένοι ορισμοί που αναλόγως με το τι θέλουν να δείξουν οι ερευνητές, έχουν ο καθένας και άλλο περιεχόμενο. Έτσι, η φοροδιαφυγή ορίζεται ως:

1. Το τμήμα του εισοδήματος που ενώ θα έπρεπε να δηλώνεται εθελοντικά στις αρμόδιες φορολογικές αρχές όπως η νομοθεσία το ορίζει, αυτό δεν δηλώνεται και έτσι δεν φορολογείται (Βαβούρας και Κούτρας, 2001).
2. Το τμήμα εκείνο των άμεσων και έμμεσων φόρων που ενώ εισπράττεται πρέπει να αποδίδεται εθελοντικά στο κράτος, όπως η νομοθεσία το ορίζει, πράγμα όμως που δεν πραγματοποιείται (Τάτσος, 2001).
3. Οι τόκοι που αντιστοιχούν στο τμήμα εκείνο των φόρων που καταβάλλονται με καθυστέρηση (πέραν του οικείου δημοσιονομικού έτους) και συνήθως μετά από κάποια «ρύθμιση» παραγράφονται (Βαβούρας, 1990).
4. Το ποσό των φόρων που δεν εισπράχθηκε λόγω της ύπαρξης φορολογικών απαλλαγών και κινήτρων, χωρίς όμως να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (Παυλόπουλος, 1987).

Από τον παραπάνω ορισμό εξάγονται τα εξής (Βαβούρας και Κούτρας, 2001):

1. Πρέπει να αναφέρεται η έννοια του εισοδήματος ώστε να μπορέσει να γίνει συσχέτιση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Σε αντίθετη περίπτωση θα γινόταν απλή αναφορά στο αντίστοιχο ποσό του φόρου.

2. Τονίζεται η εθελοντική καταβολή του φόρου από τους φορολογουμένους γιατί η καταβολή του φόρου κατόπιν ελέγχου θεωρείται φοροδιαφυγή. Αμφιβολίες όμως δημιουργούνται για την περίπτωση των «ρυθμίσεων» όπου η συμμετοχή είναι εθελοντική, που δεν αφορούν συγκεκριμένο φορολογούμενο και δεν συνδέονται με έλεγχο, π.χ. «κλείσιμο παλαιών φορολογικών υποθέσεων». Εάν η ρύθμιση προβλέπει την εθελοντική υπαγωγή των φορολογούμενων και την καταβολή τόκων, με θετικό πραγματικό επιτόκιο ίσο με αυτό που επικρατεί στην αγορά, τότε δεν έχουμε φοροδιαφυγή.
3. Παρόλο που δεν αναφέρεται ξεκάθαρα στον παραπάνω ορισμό ένα μεγάλο τμήμα των έμμεσων φόρων που διαφεύγουν αντιστοιχεί σε τρέχουσα παραγωγή (εγχώριο προϊόν).

1.2 Αιτίες φοροδιαφυγής

Οι προσπάθειες των οικονομικών μονάδων να αποφύγουν την καταβολή των φόρων είναι δυνατό να οφείλονται σε πολλούς λόγους, όπως (Βαβούρας et al. 1990):

1. Στις δυτικές χώρες, η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος του φορολογουμένου, που προκύπτει από την απόκρυψη εισοδήματος, θεωρείται ως το κυριότερο αίτιο για φοροδιαφυγή. Εδώ ως προσδιοριστικοί παράγοντες θεωρούνται:
 - i. το ύψος του δημοσιονομικού βάρους και ιδιαίτερα οι υψηλοί οριακοί συντελεστές και
 - ii. το επίπεδο της φορολογικής ηθικής.
2. Η ύπαρξη εκτεταμένης παραοικονομίας, όχι για λόγους φοροδιαφυγής αλλά για παράκαμψη ρυθμίσεων, κανόνων κ.λπ., εξαναγκάζει πολλές φορές και σε «παράλληλη» φοροδιαφυγή, προκειμένου να μην αποκαλυφθεί η

υπόγεια δραστηριότητα. Εδώ δηλαδή η φοροδιαφυγή είναι το αποτέλεσμα και η παραοικονομία το «αίτιο».

3. Η ύπαρξη εκτεταμένης φοροδιαφυγής αποτελεί αιτία πρόσθετης φοροδιαφυγής. Δηλαδή, φορολογούμενοι που δεν έχουν καμιά πρόθεση ή επιθυμία να φοροδιαφύγουν εξαναγκάζονται σε φοροδιαφυγή επειδή αυτοί με τους οποίους συναλλάσσονται φοροδιαφεύγουν. Έτσι, π.χ. ένας εργαζόμενος ο οποίος εξασφαλίζει εργασία σε έναν εργοδότη που φοροδιαφεύγει και ή δεν του δίνει καθόλου «βεβαίωση αποδοχών» ή του δίνει βεβαίωση με αποδοχές μικρότερες από τις πραγματικές, εξαναγκάζεται ή να φοροδιαφύγει ή να χάσει την εργασία του.
4. Άλλοι λόγοι, όπως η αντίληψη για το ρόλο του κράτους, η άγνοια ή η επιθυμία αποφυγής διατυπώσεων κ.λπ. κάνουν τα άτομα να είναι απρόθυμα να υποβάλλουν δηλώσεις στην εφορία, ακόμη και όταν η υποβολή δήλωσης δεν συνεπάγεται και καταβολή φόρου. Γενικά, όσο περισσότερο πολύπλοκο και ασαφές είναι το φορολογικό σύστημα και όσο πιο δυσπρόσιτες είναι οι φορολογικές αρχές (για πληροφορίες κ.λπ.), τόσο πιο εκτεταμένη είναι η φοροδιαφυγή που οφείλεται σ' αυτούς τους λόγους.

Σύμφωνα με τη μελέτη της διαNEOσις που πραγματοποιήθηκε το 2018 οι αιτίες φοροδιαφυγής είναι οι εξής:

1. Νομοθετικές/πολιτικές: σε αυτές περιέχονται η πολυνομία η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, η ανασφάλεια δικαίου, η συνεχόμενη αύξηση του φορολογικού βάρους και η έλλειψη πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση του φαινομένου.
2. Τεχνολογικές: η έλλειψη τεχνολογικής και οργανωτικής υποδομής της φορολογικής διοίκησης.
3. Οργανωτικές / γραφειοκρατικές: η αναποτελεσματική λειτουργία της διοίκησης, η κακή οργάνωση του δημόσιου τομέα, η προσκόλληση στην τήρηση διαδικασιών και όχι στην επίτευξη αποτελεσμάτων.
4. Διαρθρωτικές: ο υπερβολικά υψηλός αριθμός αυτοαπασχολούμενων και πολύ μικρών επιχειρήσεων που δυσχεραίνει τους φορολογικούς ελέγχους.

5. Πολιτισμικές: οι πεποιθήσεις των πολιτών ως προς το κράτος και την ανταποδοτικότητά του, αλλά και ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους απέναντι σε αυτό.

1.3 Συνέπειες της φοροδιαφυγής

Οι συνέπειες της φοροδιαφυγής είναι (Τάτσος, 2012; Τάτσος, 2001; Βαρσαδάνη, 2011):

1. Προκαλεί άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών. Γιατί όλοι οι φορολογούμενοι δεν είναι διατεθειμένοι να παραβούν το νόμο ούτε έχουν όλοι τις ίδιες δυνατότητες γι' αυτό. Κατά συνέπεια, η φοροδιαφυγή προκαλεί διαφορές στη φορολογική επιβάρυνση ανάμεσα σε άτομα που έχουν την ίδια φοροδοτική ικανότητα.
2. Μειώνει τη δυνατότητα άντλησης φορολογικών εσόδων και κατ' επέκταση περιορίζει τη δυνατότητα χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών. Έτσι, αν το κράτος δεν επιθυμεί ή δεν μπορεί να αυξήσει περισσότερο τη φορολογική επιβάρυνση των συνελών με τις φορολογικές υποχρεώσεις τους φορολογουμένων, θα πρέπει ή να περιορίσει τις δραστηριότητές του ή να καλύψει τις ανάγκες του με μη ενδεδειγμένα.
3. Μειώνει την αποτελεσματικότητα των φορολογικών μέτρων για την άσκηση οικονομικής πολιτικής. Γιατί, όσο μεγαλύτερη είναι η φοροδιαφυγή, τόσο μικρότερη είναι η δυνατότητα παρέμβασης του κράτους και η αποτελεσματικότητα των μέτρων φορολογικής πολιτικής.
4. Διαταράσσει τους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων. Γιατί οι επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με τις ανταγωνίστριες επιχειρήσεις που δεν φοροδιαφεύγουν. Αυτό τους επιτρέπει να πωλούν σε χαμηλότερη τιμή τα προϊόντα τους σε σχέση

με τις ανταγωνίστριες επιχειρήσεις και επομένως να αποσπούν από αυτές μέρος των πελατών τους,

5. Δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα στους έμμεσους φόρους. Με τον τρόπο αυτό επιβαρύνονται τα μεσαία και χαμηλά εισοδήματα ενώ μειώνεται και η προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος.
6. Επηρεάζεται αρνητικά η φορολογική συνείδηση των φορολογουμένων που είναι συνεπείς με τις υποχρεώσεις τους με αποτέλεσμα τη βαθμιαία εξάπλωση της φοροδιαφυγής σε όλο και μεγαλύτερο αριθμό φορολογουμένων.

1.4 Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα

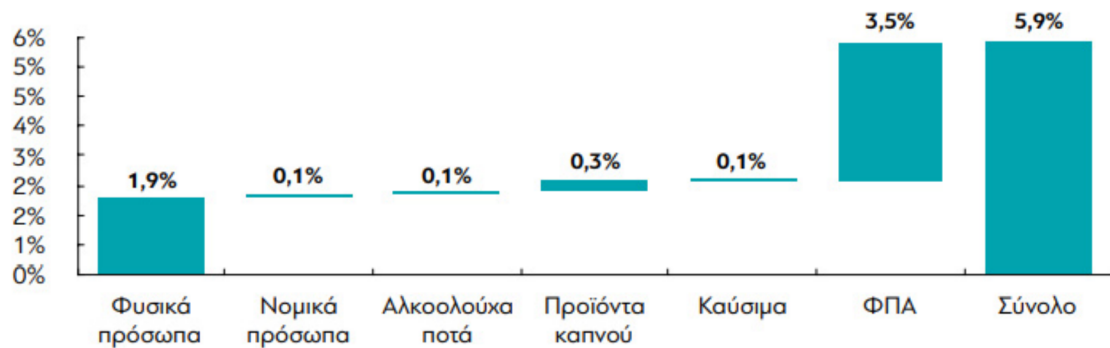
Το ύψος των φορολογικών συντελεστών βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση τόσο από το πόσο μεγάλη είναι η φορολογική βάση όσο και από το πόσο εκτεταμένη είναι η φοροδιαφυγή. Έτσι, όσο μεγαλύτερη είναι η φοροδιαφυγή και ταυτόχρονα μικρή η φορολογική βάση, τόσο μεγαλύτεροι θα πρέπει να είναι οι φορολογικοί συντελεστές για να μπορούν να εξασφαλίζουν τα απαιτούμενα έσοδα. Οι φορολογικοί συντελεστές είναι εκείνοι που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τα κίνητρα για φοροδιαφυγή προκαλώντας με αυτόν τον τρόπο ένα φαύλο κύκλο.

Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια συνεχής αύξηση των φορολογικών συντελεστών, πράγμα που ενισχύει την αύξηση της φοροδιαφυγής. Παράλληλα σε αυτό συντελούν και άλλες αιτίες, όπως είναι η πολυπλοκότητα των νομοθετικών ρυθμίσεων, ο μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολουμένων, η χαμηλή αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης και η εκτεταμένη διαφθορά, το χαμηλό φορολογικό φρόνημα και η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών (Ράπανος και Καπλάνογλου, 2014).

Η φοροδιαφυγή των φυσικών και νομικών προσώπων στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη, όπως διαπιστώθηκε από την έρευνα της διαNEOσις το 2016 και ίσως να είναι

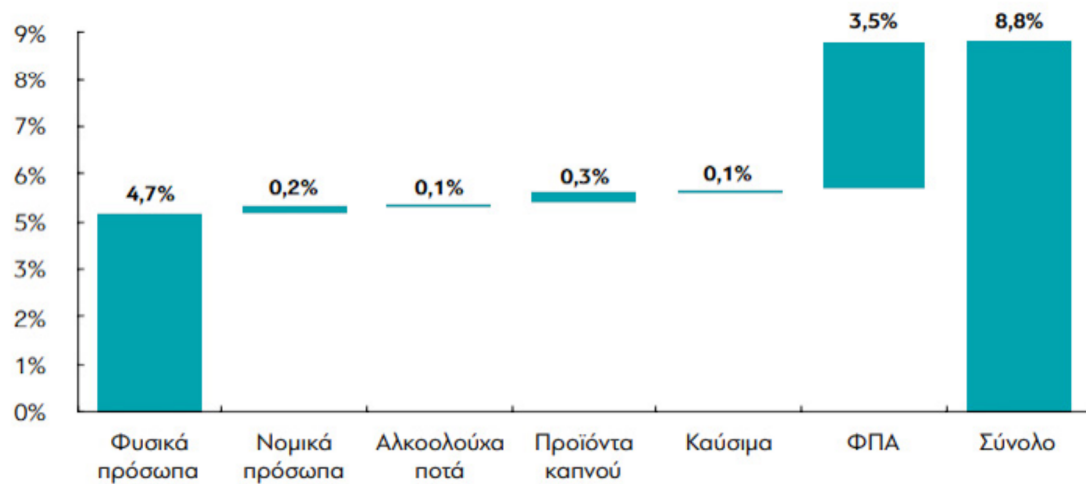
και ο σημαντικότερος παράγοντας φοροδιαφυγής. Συγκεκριμένα, η φοροδιαφυγή φυσικών και νομικών προσώπων εκτιμάται ότι κυμαίνεται μεταξύ 1,96% και 4,85% του ΑΕΠ, κάτι που συνεπάγεται ότι τα διαφυγόντα φορολογικά έσοδα κυμαίνονται από €3,4 δισ. έως €8,5 δισ.

Διάγραμμα 1.4.1: Κατώτερη συνεπαγόμενη εκτίμηση φοροδιαφυγής ως % του ΑΕΠ

ΠΗΓΗ: διαΝΕΟσις (2018)

Διάγραμμα 1.4.2: Ανώτερη συνεπαγόμενη εκτίμηση φοροδιαφυγής ως % του ΑΕΠ

ΠΗΓΗ: διαΝΕΟσις (2018)

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 Ορισμός παραοικονομίας

Σύμφωνα με τον Καλυβιανάκη (1993) η παραοικονομία είναι εκείνο το τμήμα της οικονομικής δραστηριότητας το οποίο ενώ θα έπρεπε κανονικά να καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς, αυτή αποσιωπείται. Ο Παυλόπουλος (1987) ορίζει ότι η παραοικονομία είναι εκείνο το τμήμα της οικονομικής δραστηριότητας, που αν και θα έπρεπε να περιέχεται μέσα στο εθνικό προϊόν, επειδή δημιουργεί προστιθέμενη αξία, δεν μπορεί να αποτυπωθεί και να καταγραφεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες μετρήσεως. Διαπιστώνεται λοιπόν ότι οι ορισμοί αυτοί αν και είναι διαφορετικοί μπορούν να ορίσουν τι είναι παραοικονομία καθώς (Καλυβιανάκης, 1993):

1. Για να περιληφθεί μια οικονομική δραστηριότητα παραοικονομία, πρέπει να δημιουργεί προστιθέμενη αξία.
2. Η δημιουργία προστιθέμενης αξίας είναι αναγκαία, αλλά όχι και ικανή συνθήκη. Δραστηριότητες οι οποίες σύμφωνα με πάγια τακτική των εθνικών λογαριασμών καταγράφονται δεν περιλαμβάνονται και στην έννοια της παραοικονομίας.
3. Η μη καταγραφή είναι δυνατό να οφείλεται:
 - i. σε ηθελημένες ενέργειες απόκρυψης της οικονομικής δραστηριότητας από τις οικονομικές μονάδες,
 - ii. σε ανεπάρκεια των υπηρεσιών εθνικών λογαριασμών.

Έτσι το μέγεθος της παραοικονομίας σε μία χώρα είναι αρνητική συνάρτηση της οργάνωσης και των δυνατοτήτων των υπηρεσιών των εθνικών λογαριασμών και θετική συνάρτηση των προσπαθειών απόκρυψης.

2.2 Αιτίες για την ύπαρξη της παραοικονομίας

Οι αιτίες που ευθύνονται για την ύπαρξη της παραοικονομίας είναι (Παυλόπουλος, 1987):

1. Η αποφυγή της πληρωμής των φόρων
2. Η αποφυγή των εισφορών για την κοινωνική ασφάλιση
3. Οι δασμοφορολογικής φύσεως επιβαρύνσεις.
4. Η παράκαμψη και η αποφυγή πολλών κανονισμών και ρυθμίσεων που έχουν τεθεί από το κράτος για να ρυθμίσει την οικονομική δραστηριότητα.
5. Η ανεπάρκεια της δημόσιας διοίκησης, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, ως κινήτρου για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην υπόγεια οικονομία. Εδώ δεν πρόκειται για την υψηλή φορολογία ή τις παρεμβάσεις των μηχανισμών του κράτους. Αργοπορίες, αοριστίες, ατέρμονες διατυπώσεις, έλλειψη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου κ.λπ., είναι μερικά μόνο παραδείγματα που είναι ασυμβίβαστα με την ταχύτητα και την πολυπλοκότητα της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας. Οι οικονομικές μονάδες, για να αποφύγουν καθυστερήσεις, ακυρώσεις συμβολαίων, κακή φήμη στο εξωτερικό κ.λπ. ή για να προχωρήσουν σε νέες, μη προβλεπόμενες από το θεσμικό πλαίσιο εργασίες προτιμούν να καταφεύγουν στην παραοικονομία. Έτσι, το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας επηρεάζει επίσης το μέγεθος αλλά και το «είδος» της παραοικονομίας.
6. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας δημιούργησε σημαντικές δυνατότητες «αποκέντρωσης» της παραγωγής, επιτυγχάνοντας ευελιξία και αποφεύγοντας πολλές επιβαρύνσεις (π.χ. ασφαλιστικές εισφορές). Είναι γενικά δεκτό η ανίχνευση και η καταγραφή της παραγωγής, η οποία συντελείται σε μικρές διάσπαρτες μονάδες ή κατ' οίκον είναι πολύ περισσότερο δυσχερής από ό,τι στην περίπτωση των μεγάλων μονάδων. Αντίστοιχα βέβαια, οι δυνατότητες απόκρυψης της δραστηριότητας

αυξάνουν. Διεθνώς η τάση για την «αποκέντρωση» της παραγωγής είναι σαφώς ανοδική.

7. Η ανεπάρκεια ελέγχου συντονισμένου από το κράτος.

Γενικά, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι όσο μεγαλύτερη είναι η έκταση και η ένταση των παρεμβάσεων και του ρυθμιστικού ρόλου του κράτους στην οικονομία, τόσο περισσότερες και αυστηρότερες είναι οι σχετικές ρυθμίσεις, κανόνες κ.λπ., και όσο αναποτελεσματικότερη είναι η δημόσια διοίκηση, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα ανάπτυξης της παραοικονομίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οικονομίες κεντρικού σχεδιασμού, όπου οι ευκαιρίες για παραοικονομική δραστηριότητα είναι πάρα πολλές, επειδή απαγορεύεται αυτή καθ' εαυτή η άσκηση από τον ιδιωτικό τομέα πολλών δραστηριοτήτων. Δεν είναι υπερβολή να λεχθεί ότι η απαγόρευση μιας δραστηριότητας δημιουργεί τις καλύτερες προϋποθέσεις για ευρείας κλίμακας παραοικονομική δραστηριότητα (Παυλόπουλος, 1987).

2.3 Το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα

Σύμφωνα με την έκθεση των μελετητών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου «*Εξηγώντας την σκιάδη οικονομία στην Ευρώπη*», η παραοικονομία στην Ελλάδα είναι πολύ υψηλή σε σχέση με τα περισσότερα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, το ποσοστό της παραοικονομίας κυμαίνεται από έως 10% στις περισσότερες χώρες ενώ υπάρχουν και χώρες με πάνω από 40%. Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες με πάνω από 30% με συνέπεια να επηρεάζονται αρνητικά η φορολογία, οι κοινωνικές παροχές και η απασχόληση. Εξαιρέση αποτελεί η χρονικά 2014 όπου το μέγεθος της παραοικονομίας ήταν στο 29,8% του ΑΕΠ. Από το 2010 έως και το 2014 η παραοικονομία φαίνεται να μειώνεται από το 31,8% του ΑΕΠ που ήταν το 2010 στο 29,8% του ΑΕΠ το 2014 αν και παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Ωστόσο το 2015 αυξάνεται στο 30,4% του ΑΕΠ και μειώνεται λίγο το 2016 στο 30,2%. Επίσης, το 2016 συγκαταλέγεται στις χώρες που έχουν πάνω από 30% του ΑΕΠ, όπως είναι οι βαλκανικές χώρες, η Κύπρος και η Λιθουανία.

Σε χώρες με πιο ανεπτυγμένη οικονομία, η παραοικονομία τείνει να είναι μικρότερη σε περίπου 10% με 20% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο. Σε ότι αφορά τις αναδυόμενες οικονομίες, αυτές κατά κανόνα έχουν υψηλότερο επίπεδο παραοικονομίας, δηλαδή περίπου 30% με 35% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο.

Στις περισσότερες χώρες, η παραοικονομία αυξήθηκε κυρίως την περίοδο 2008-2010 και στη συνέχεια μειώθηκε πριν από την κρίση. Το μέγεθος της παραοικονομίας είναι μικρότερο στις πιο ανεπτυγμένες χώρες. Η Ελλάδα είναι ανάμεσα στις χώρες που είχαν αύξηση της παραοικονομίας, ειδικά στα έτη που εκδηλώθηκε η οικονομική κρίση. Πιο συγκεκριμένα, η παραοικονομία στην Ελλάδα μπορεί να μειώθηκε ελαφρώς τα τελευταία χρόνια, όμως παραμένει στο επίπεδο του 30%, που είναι αρκετά υψηλό. Σημειώνεται ότι στον προϋπολογισμό του 2020 η κυβέρνηση έχει συμπεριλάβει μέτρα διεύρυνσης της φορολογικής βάσης και περιορισμού της παραοικονομίας, όπως είναι η αύξηση της χρήσης πλαστικού χρήματος και οι έλεγχοι για τη φορολόγηση AirBnB.

Πίνακας 2.3.1: Ποσοστά παραοικονομίας στην Ευρώπη 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Αλβανία	28,3	27,8	27,8	27,5	27,1	27,5	28,3
Αυστρία	9,8	9,2	9,3	9,4	9,6	9,7	9,6
Βέλγιο	22,7	22,8	21,6	21,8	22,0	22,3	22,1
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	35,8	35,4	36,0	35,7	36,3	35,3	34,4
Βουλγαρία	39,7	39,0	38,5	38,1	38,0	38,2	37,8
Κροατία	36,6	36,7	36,5	36,7	36,3	26,4	35,0
Κύπρος	31,3	31,3	32,1	32,1	31,9	31,8	30,4
Τσεχία	21,0	19,1	18,4	18,0	18,0	18,5	19,4
Δανία	19,2	18,7	17,8	18,4	17,6	19,1	18,4
Εσθονία	35,4	33,2	33,1	33,4	32,7	32,9	34,6
Φιλανδία	20,8	20,2	20,2	19,3	20,0	20,8	20,0
Γαλλία	15,6	14,9	14,7	14,9	14,5	14,7	15,0
Γερμανία	17,3	16,3	16,2	15,3	16,1	16,9	16,7
Ελλάδα	31,8	31,3	30,6	30,4	29,8	30,4	30,2
Ουγγαρία	27,8	26,8	25,9	26,0	25,3	26,1	26,9
Ισλανδία	16,1	15,7	15,6	15,9	16,1	16,3	16,2
Ιρλανδία	16,4	16,1	16,2	16,0	15,4	15,8	15,8

Ιταλία	28,8	27,9	27,1	26,9	27,6	27,9	27,3
Κόσοβο	37,4	38,0	38,8	39,1	39,2	39,8	38,8
Λετονία	29,2	29,6	29,3	29,7	29,8	30,4	29,6
Λιθουανία	36,9	35,7	34,6	35,0	35,6	35,7	35,3
Λουξεμβούργο	10,0	10,0	9,6	9,7	9,6	10,1	9,7
FYROM	37,5	38,2	39,2	36,9	36,3	37,2	37,6
Μοντενέγρο	40,2	39,1	40,1	38,7	37,9	37,5	38,2
Ολλανδία	13,3	13,9	13,9	13,5	13,2	13,2	13,3
Νορβηγία	20,2	20,7	21,7	21,5	21,1	20,4	20,4
Πολωνία	28,1	26,6	27,5	26,7	27,6	29,1	27,8
Πορτογαλία	25,7	25,4	25,7	24,6	24,3	24,5	24,5
Ρουμανία	36,6	34,5	35,2	34,9	34,7	34,4	34,8
Σερβία	35,5	35,0	35,7	35,0	34,7	35,2	34,5
Σλοβακία	21,3	20,1	19,9	19,0	18,2	19,3	19,5
Σλοβενία	29,6	28,1	28,4	29,1	27,9	28,1	28,0
Ισπανία	21,5	21,3	21,1	20,5	20,6	20,7	20,3
Σουηδία	18,6	18,5	19,1	19,6	19,6	19,4	18,8
Ελβετία	10,4	10,1	10,4	10,2	10,2	10,5	10,2
Τουρκία	29,4	28,8	28,9	29,0	29,3	29,0	29,6
Ην. Βασίλειο	12,6	12,6	12,9	12,6	12,9	12,9	12,9

ΠΗΓΗ: <https://www.imf.org/en>

2.4 Τι είναι φοροαποφυγή

Η φοροαποφυγή είναι η αποφυγή του φόρου είτε στο σύνολό του είτε μερικώς. Συνεπώς είναι μία έννοια συγγενής με αυτή της φοροδιαφυγής. Ωστόσο αυτό που τις ξεχωρίζει είναι ο πολιτικός και ηθικός χαρακτήρας τους. Δηλαδή όταν κάποιος φοροδιαφεύγει καταστρατηγεί όχι μόνο το νόμο αλλά και το πνεύμα του νόμου. Αντίθετα, όταν κάποιος φοροαποφεύγει καταστρατηγεί μόνο το πνεύμα του νόμου αφού αποφεύγουν να καταβάλουν τους αναλογούμενους σε αυτούς φόρους χωρίς όμως αυτό να τους επισύρει ποινές (Καράγιωργας, 1981). Επειδή λοιπόν η φοροαποφυγή είναι η αποφυγή του φόρου

με μέσα που δεν επιφέρουν νομικές κυρώσεις στον φορολογούμενο, πολλοί είναι εκείνοι που δεν χρησιμοποιούν τον όρο φοροαποφυγή αλλά τον όρο νόμιμη φοροδιαφυγή.

Επειδή όμως σε μερικές χώρες ακόμα και η καταστρατήγηση του πνεύματος του νόμου είναι ισοδύναμη με την καταστρατήγηση του ίδιου του νόμου, για το λόγο αυτό πρέπει να οριστεί ακριβώς η έννοια της φοροαποφυγής. Κάτω από τον όρο «φοροαποφυγή» καλύπτεται ένα ευρύτατο φάσμα μέσων και ενεργειών, όπου στο ένα άκρο βρίσκεται ο «φορολογικός σχεδιασμός» (tax planning), ο οποίος είναι φυσιολογικός και καθ' όλα αποδεκτός, και στο άλλο η «σκληρή» φοροαποφυγή, η οποία είναι η ανειλικρινής μεθόδευση ενεργειών με στόχο να δοθεί στις φορολογικές αρχές πλαστή εικόνα της πραγματικότητας και η οποία δεν μπορεί φυσικά να είναι αποδεκτή. Πρέπει κατά συνέπεια να γίνει διάκριση μεταξύ φοροαποφυγής και φορολογικού σχεδιασμού (Τάτσος, 2001).

Μια διάκριση μεταξύ των δυο αυτών εννοιών είναι ότι φορολογικός σχεδιασμός είναι η μείωση της φορολογικής οφειλής με μέσα που η πολιτεία δεν είχε πρόθεση να καλύψει, ενώ φοροαποφυγή είναι η εκμετάλλευση περιοχών που ο νομοθέτης είχε πρόθεση να καλύψει αλλά για κάποιο λόγο δεν το έπραξε. Ειδικότερα, με τον όρο «φορολογικός σχεδιασμός» νοούνται όλες αυτές οι ενέργειες μέσα στα πλαίσια της κανονικής λειτουργίας του φορολογικού συστήματος, όπως είναι (Τάτσος, 2001):

1. η εκμετάλλευση των παρεχόμενων από τη νομοθεσία φορολογικών ελαφρύνσεων,
2. τα φορολογικά κίνητρα,
3. η αποφυγή της κατανάλωσης προϊόντων που υπόκεινται σε φορολογία,
4. η μείωση της προσφοράς εργασίας λόγω της ύπαρξης φόρων κ.λπ.

Αν και από οικονομική άποψη οι ενέργειες αυτές πρέπει να απασχολούν και να ενδιαφέρουν τους ασκούντες την οικονομική πολιτική, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνονται σε αυτό που πρέπει να αποδοθεί με τον όρο «φοροαποφυγή». Γιατί οι ενέργειες αυτές βρίσκονται έξω από αυτό που ήθελε να καλύψει ο νομοθέτης. Αντίθετα, στην περίπτωση της φοροαποφυγής οι φορολογούμενοι συμπεριφέρονται έτσι ώστε να εμπίπτουν στις περιπτώσεις που ήθελε να καλύψει ο νομοθέτης, αλλά δεν το πέτυχε λόγω αδυναμιών στη διατύπωση των νόμων, ύπαρξης

νομοθετικών κενών κ.λπ. Κατά συνέπεια, στην έννοια της φοροαποφυγής πρέπει να περιληφθούν μόνο οι ενέργειες που αποσκοπούν στη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης σε επίπεδο χαμηλότερο από αυτό που έχει πρόθεση να επιβάλλει ο νομοθέτης. Το κριτήριο διάκρισης όμως αυτό έχει το μειονέκτημα ότι δεν είναι πάντα εύκολο να διαπιστωθεί ποια ήταν πράγματι η πρόθεση του νομοθέτη (Τάτσος, 2001).

Ένα άλλο κριτήριο διάκρισης των ενεργειών που πρέπει να περιληφθούν στον όρο «φοροαποφυγή» είναι να υπάρχει από τον ενδιαφερόμενο πρόθεση για φοροδιαφυγή. Συγκεκριμένα, ένας άλλος ορισμός της φοροαποφυγής είναι ότι φοροαποφυγή αποτελεί κάθε συναλλαγή ή ενέργεια που γίνεται αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο με σκοπό την αποφυγή του φόρου. Αλλά από πρακτικής πλευράς και ο ορισμός αυτός δεν είναι ιδιαίτερα χρήσιμος, γιατί στην πράξη οι περισσότερες οικονομικές ενέργειες προκύπτουν ως αποτέλεσμα ενός πλέγματος κινήτρων και είναι εξαιρετικά δύσκολο να φανεί αν το βασικό κίνητρο κάθε συναλλαγής ήταν η αποφυγή του φόρου. Έτσι, ενώ από θεωρητική άποψη ο ορισμός αυτός φαίνεται χρήσιμος, βασίζεται σε υποκειμενικές εκτιμήσεις, αφήνει μεγάλα περιθώρια αμφισβητήσεων και κατά συνέπεια δεν μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμος στην πράξη. Αλλά και οι υπόλοιπες προσπάθειες ορισμού της φοροαποφυγής με μεγαλύτερη ακρίβεια παρουσιάζουν λίγο-πολύ παρόμοια μειονεκτήματα. Γιατί, είτε επιχειρούν να είναι πλήρεις με αποτέλεσμα να είναι πολύ ευρείς ή αντίθετα επιδιώκουν να είναι ακριβείς με αποτέλεσμα να γίνονται πολύ στενοί (Τάτσος, 2001).

2.5 Κριτήρια φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής

Υπάρχουν βασικές αιτίες που προκαλούν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Οι αιτίες αυτές, όπως αναφέρει ο Διακομιχάλης (2019) ομαδοποιούνται σε συγκεκριμένες κατηγορίες που αποκαλούνται Κριτήρια και είναι:

1. Η έλλειψη παιδείας
2. Πολυπλοκότητα της νομοθεσίας

3. Η αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων
4. Η ατιμωρησία και
5. Η υπερβολική φορολόγηση.

Η διαμόρφωση κάθε Κριτηρίου είναι αποτέλεσμα της συμμετοχής σε αυτό των επιμέρους αιτίων και παραγόντων, που ονομάζονται Υποκριτήρια. Αυτά ερμηνεύουν το βαθμό της συμμετοχής τους στη διαμόρφωση κάθε Κριτηρίου, ενώ η αξιολόγηση των Κριτηρίων δείχνει το βαθμό συμμετοχής τους στο φαινόμενο της φοροδιαφυγής.

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΕΡΕΥΝΑ

3.1 Η μεθοδολογία της έρευνας

Η Αναλυτική Ιεραρχία (AHP) είναι μια θεωρία μέτρησης για την αντιμετώπιση ποσοτικοποιημένων ή / και άυλων κριτηρίων. Οι εφαρμογές της είναι άπειρες (Vargas & Katz, 1990):

1. στη θεωρία αποφάσεων,
2. στην επίλυση συγκρούσεων και
3. στο σχεδιασμό
4. στην επιλογή μιας καλύτερης εναλλακτικής λύσης
5. στην κατανομή των πόρων
6. στην βελτιστοποίηση κ.λπ.

Βασίζεται στην αρχή ότι η λήψη αποφάσεων, η εμπειρία και η γνώση των ανθρώπων είναι τουλάχιστον εξίσου πολύτιμες με τα δεδομένα που χρησιμοποιούν. Έτσι αποτελεί ένα εργαλείο στα χέρια των υπευθύνων λήψης αποφάσεων και των ερευνητών ενώ παράλληλα είναι ένα από τα πιο ευρέως χρησιμοποιούμενα εργαλεία λήψης αποφάσεων πολλαπλών κριτηρίων.

Η AHP έχει μια ευελιξία ώστε να ενσωματώνεται με διαφορετικές τεχνικές όπως Linear Programming, Quality Function Deployment, Fuzzy Logic κλπ. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στον χρήστη να αποκομίσει οφέλη από όλες τις συνδυασμένες μεθόδους και έτσι να επιτύχει τον επιθυμητό στόχο με καλύτερο τρόπο.

Η μέθοδος Αναλυτικής Ιεραρχίας είναι ένα εργαλείο λήψης αποφάσεων πολλαπλών κριτηρίων. Η πραγματοποίησή της εκτελείται σε δύο φάσεις (Vaidya & Kumar, 2006):

1. ιεραρχικός σχεδιασμός
2. αξιολόγηση

Ο σχεδιασμός των ιεραρχιών απαιτεί εμπειρία και γνώση της προβληματικής περιοχής. Δύο φορείς λήψης αποφάσεων κανονικά θα δομήσουν δύο διαφορετικές ιεραρχίες του ίδιου προβλήματος. Έτσι μια ιεραρχία δεν είναι μοναδική. Από την άλλη πλευρά, ακόμη και όταν δύο άτομα σχεδιάζουν την ίδια ιεραρχία, οι προτιμήσεις τους μπορούν να αποδώσουν διαφορετικές ενέργειες. Εντούτοις, μια ομάδα ανθρώπων μπορεί να συνεργαστεί για να επιτύχει συναίνεση τόσο στην ιεραρχία (σχεδίαση) όσο και στις κρίσεις και στη σύνθεσή τους (αξιολόγηση).

Η φάση αξιολόγησης βασίζεται στην έννοια των ζευγαρωμένων συγκρίσεων. Τα στοιχεία σε επίπεδο ιεραρχίας συγκρίνονται σε σχετικούς όρους ως προς τη σημασία ή τη συμβολή τους σε ένα δεδομένο κριτήριο που καταλαμβάνει το επίπεδο αμέσως πάνω από τα στοιχεία που συγκρίνονται. Αυτή η διαδικασία σύγκρισης αποδίδει μια σχετική κλίμακα μέτρησης των προτεραιοτήτων ή των βαρών των στοιχείων. Δηλαδή, η κλίμακα μετρά τη σχετική θέση των στοιχείων σε σχέση με ένα κριτήριο ανεξάρτητα από οποιοδήποτε άλλο κριτήριο ή στοιχείο που μπορεί να θεωρηθεί για σύγκριση.

Οι συγκρίσεις πραγματοποιούνται για τα στοιχεία σε επίπεδο σε σχέση με όλα τα στοιχεία στο παραπάνω επίπεδο. Τα τελικά ή παγκόσμια βάρη των στοιχείων στο κατώτατο επίπεδο της ιεραρχίας λαμβάνονται με την προσθήκη όλων των συνεισφορών των στοιχείων σε ένα επίπεδο σε σχέση με όλα τα στοιχεία στο παραπάνω επίπεδο. Αυτό είναι γνωστό ως η αρχή της ιεραρχικής σύνθεσης.

Παρέχει επίσης μια μεθοδολογία για τη βαθμονόμηση της αριθμητικής κλίμακας για τη μέτρηση ποσοτικών και ποιοτικών επιδόσεων. Η κλίμακα κυμαίνεται από 1/9 για «λιγότερο εκτιμημένη από», για 1 για «ίσες» και για 9 για «απολύτως σημαντικότερη» από την κάλυψη ολόκληρου του φάσματος της σύγκρισης. Ορισμένα βασικά βήματα που εμπλέκονται σε αυτή τη μεθοδολογία είναι (Vargas & Katz, 1990):

1. δήλωση του προβλήματος
2. διεύρυνση των στόχων του προβλήματος ή εξέταση όλων των παραγόντων, των στόχων και των αποτελεσμάτων του.
3. Προσδιορισμός των κριτηρίων που επηρεάζουν τη συμπεριφορά.
4. Δομή του προβλήματος σε μια ιεραρχία διαφορετικών επιπέδων που αποτελεί στόχο, κριτήρια, υποκριτήρια και εναλλακτικές λύσεις.

5. Σύγκριση κάθε στοιχείου στο αντίστοιχο επίπεδο και βαθμολογία του στην αριθμητική κλίμακα. Αυτό απαιτεί συγκρίσεις $n(n - 1) / 2$, όπου n είναι ο αριθμός των στοιχείων με το σκεπτικό ότι τα διαγώνια στοιχεία είναι ίσα ή «1» και τα άλλα στοιχεία απλά θα είναι τα reciprocals των προηγούμενων συγκρίσεων.
6. Εκτέλεση υπολογισμών ώστε να βρεθεί η μέγιστη τιμή Eigen, ο δείκτης συνέπειας CI, ο λόγος συνέπειας CR και κανονικοποιημένες τιμές για κάθε κριτήριο / εναλλακτική λύση.
7. Εάν η μέγιστη τιμή Eigen, CI και CR είναι ικανοποιητική, τότε λαμβάνεται η απόφαση με βάση τις κανονικοποιημένες τιμές, αλλιώς η διαδικασία επαναλαμβάνεται μέχρις ότου οι τιμές αυτές βρίσκονται σε επιθυμητό εύρος.

Τα αξιώματα της θεωρίας είναι τα εξής (Vaidya & Kumar, 2006):

1. Αμοιβαία Σύγκριση: Ο παραγωγός αποφάσεων πρέπει να είναι σε θέση να κάνει συγκρίσεις και να δηλώσει τη δύναμη των προτιμήσεών του. Η ένταση αυτών των προτιμήσεων πρέπει να ικανοποιεί την αμοιβαία συνθήκη: Αν το A είναι x φορές περισσότερο προτιμώμενο από το B, τότε το B είναι $1 / x$ φορές περισσότερο προτιμητέο από το A.
2. Ομοιογένεια: Η προτίμηση αντιπροσωπεύεται μέσω μιας οριοθετημένης κλίμακας.
3. Ανεξαρτησία: Όταν εκφράζονται προτιμήσεις, τα κριτήρια λαμβάνονται ανεξάρτητα από τις ιδιότητες των εναλλακτικών.

Οι αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται είναι οι εξής (Κόλλια, 2012):

1. Αποσύνθεση: για να κατασκευαστεί μια ιεραρχία, η οποία αποτελεί βασικό συστατικό της μεθόδου, πρέπει να εντοπιστούν τα βασικά στοιχεία του προβλήματος. Για τον εντοπισμό των στοιχείων αυτών είναι απαραίτητη η αποσύνθεση του προβλήματος σε επίπεδα με την μορφή δέντρου. Στο πρώτο επίπεδο του δέντρου βρίσκεται ο τελικός στόχος – απόφαση. Ακολουθείται από τα βασικά κριτήρια που επηρεάζουν την απόφαση στο δεύτερο επίπεδο, τα υποκριτήρια αυτών στο τρίτο και συνεχίζεται με ανάλογο τρόπο. Κάθε επίπεδο λοιπόν, είναι η αποσύνθεση

του ακριβώς προηγούμενου. Με τον τρόπο αυτό το πρόβλημα, σπάει σε επιμέρους κομμάτια: γενικές έννοιες, οι οποίες είναι αβέβαιες, γίνονται πιο ειδικές και σαφείς. Στο τελευταίο επίπεδο του δέντρου παραθέτονται οι εναλλακτικές αποφάσεις.

2. Σχετικές συγκρίσεις: Οι συγκρίσεις κατά ζεύγη που ακολουθούν την αποσύνθεση του προβλήματος, ποσοτικοποιούν την σημασία του κάθε κριτηρίου (ή υποκριτηρίου) στο εκάστοτε επίπεδο σε σχέση με το κάθε στοιχείο που συνδέεται στο ανώτερο ακριβώς επίπεδο. Μέσω των συγκρίσεων αυτών προκύπτουν οι πίνακες προτιμήσεων, οι οποίοι παρέχουν στη συνέχεια την εκτίμηση των σχετικών βαρών για κάθε κριτήριο (ή υποκριτήριο) και για κάθε εναλλακτική.
3. Σύνθεση των προτεραιοτήτων: Τα σχετικά βάρη που υπολογίζονται μέσω των πινάκων προτιμήσεων υποδεικνύουν την σύνθεση των προτεραιοτήτων, η οποία οδηγεί εν συνεχεία στην κατασκευή της ιεραρχίας.

Η μέθοδος ιεραρχίας που χρησιμοποιείται στην AHP έχει διάφορα πλεονεκτήματα. Ενώ υπάρχει ένας άπειρος αριθμός τρόπων σύνθεσης των βαρών των εναλλακτικών λύσεων και των συντελεστών στάθμισης των κριτηρίων, ο κανόνας συσσωμάτωσης προσθέτων της AHP έχει το πλεονέκτημα της διαισθητικής κατανόησης της κατανομής του συνόλου στα τμήματά του. Ένα χρήσιμο χαρακτηριστικό του AHP είναι η εφαρμογή του στη μέτρηση των ακατάλληλων κριτηρίων μαζί με τις απτές αυτές μέσω κλίμακας αναλογίας. Επιπλέον, σπάζοντας ένα πρόβλημα στα συστατικά μέρη του και συνδέοντάς τα με λογικό τρόπο από τα μεγάλα, κατεβαίνοντας σε σταδιακά βήματα, στα μικρότερα και τα μικρότερα, μπορεί κανείς να συνδεθεί μέσω απλών ζευγαρωμένων κρίσεων σύγκρισης μεταξύ των μικρών και των μεγάλων.

Το AHP είναι ένα εργαλείο που έχει βρει χρήσεις σε ένα ευρύ φάσμα προβληματικών τομέων, από απλές προσωπικές μέχρι πολύπλοκες και σημαντικές αποφάσεις. Η επιτυχία της θεωρίας είναι συνέπεια της απλότητας και της ευρωστίας της.

3.2 Η διεξαγωγή της έρευνας

Για να μελετηθεί καλύτερα το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και φοροαπαλλαγής πραγματοποιήθηκε μια έρευνα στο νομό Θεσπρωτίας από τις 8 Ιουνίου του 2020 έως και τις 21 Οκτωβρίου του 2020. Το μεγάλο χρονικό διάστημα της διεξαγωγής της έρευνας προέκυψε γιατί τον καιρό εκείνο η πανδημία από τον covid-19 είχε δημιουργήσει και διαφορετικές συνθήκες στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Έτσι, έπρεπε να έκλεινα πρώτα ραντεβού για να μπορέσω να επιδώσω τα ερωτηματολόγια στους εργαζομένους στην τράπεζα και στους ΟΤΑ. Επίσης, τα σχολεία δεν λειτουργούσαν το συγκεκριμένο διάστημα και για αυτό η επίδοση των ερωτηματολογίων έγινε αφού άνοιξαν, δηλαδή μετά τις 11 Σεπτεμβρίου του 2020. Η μόνη δυσκολία που αντιμετώπισα ήταν ότι έπρεπε να ξανακλείσω ραντεβού για να μπορέσω να μαζέψω τα ερωτηματολόγια που είχα δώσει και όλη η διαδικασία αυτή ήταν αρκετά χρονοβόρα. Το θετικό ήταν ότι επειδή οι συνθήκες λειτουργίας των ΟΤΑ και των τραπεζών ήταν δύσκολες, οι εργαζόμενοι σε αυτούς δεν μου έφεραν καμία αντίρρηση και συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, αφού όμως μου έλεγαν να πάω για τις απαντήσεις μετά το πέρας τουλάχιστον της μίας εβδομάδας, λόγω φόρτου εργασίας.

3.3 Το εργαλείο της έρευνας

Το εργαλείο της έρευνας είναι το ερωτηματολόγιο το οποίο μοιράστηκε στους συμμετέχοντες αρχικώς δόθηκε έτοιμο σε εμένα από τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Διακομιγάλη Μιχάλη. Εν συνεχεία επιδόθηκε προσωπικά από εμένα σε όσους συμμετείχαν στην έρευνα. Γενικά το ερωτηματολόγιο εκτείνεται σε 11 σελίδες και συνολικά υπάρχουν 37 ερωτήσεις. Στην πρώτη σελίδα του ερωτηματολογίου υπάρχει σαφής διευκρίνιση για το θέμα με το οποίο καταπιάνεται η συγκεκριμένη έρευνα και δίνονται αναλυτικά τα κριτήρια και τα Υποκριτήρια του κάθε Κριτηρίου για να καταστούν σαφή στους συμμετέχοντες και να γνωρίζουν πάνω σε τι θα ρωτηθούν για να απαντήσουν.

Στην επόμενη σελίδα υπάρχουν διευκρινήσεις σχετικά με τον τρόπο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου και στη συνέχεια δίνονται τα υποκριτήρια για να βαθμολογηθούν από τους συμμετέχοντες. Στην τελευταία σελίδα δίνονται οι απαιτούμενες διασφαλίσεις ότι το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο με τις απαντήσεις από τους συμμετέχοντες θα χρησιμοποιηθεί μόνο από τον επιβλέποντα καθηγητή και την φοιτήτρια.

3.4 Το δείγμα της έρευνας

Το ερωτηματολόγιο μοιράστηκε σε 91 άτομα του νομού Θεσπρωτίας και πιο συγκεκριμένα σε 30 τραπεζικούς υπαλλήλους, σε 31 εργαζομένους στους ΟΤΑ και σε 30 εκπαιδευτικούς. Μετά την διεξαγωγή της έρευνας τα αποτελέσματα καταχωρήθηκαν στο πρόγραμμα Expert Choise 2000, βγήκαν τα αποτελέσματα τα οποία με τη χρήση του προγράμματος Excel 2013 δημιουργήθηκαν τα απαραίτητα διαγράμματα καθώς μέσω αυτών γίνεται καλύτερα αντιληπτά και είναι και εύκολα κατανοητά.

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα καταγραφούν τα αποτελέσματα που διεξήχθησαν από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στους εκπαιδευτικούς του νομού Θεσπρωτίας σε πίνακα και θα αναλυθούν με τη βοήθεια διαγραμμάτων. Οι τιμές που έχουν εξαχθεί για το κάθε κριτήριο και υποκριτήριο είναι σε τιμές Local και Global. Ωστόσο, οι τιμές που θα χρησιμοποιηθούν για την εξαγωγή των συμπερασμάτων είναι σε τιμές Local για τα κριτήρια και σε τιμές Global για τα υποκριτήρια. Στον παρακάτω πίνακα εμφανίζονται όλα τα αποτελέσματα της έρευνας για τους εκπαιδευτικούς σε τιμές Local και Global.

Πίνακας 4.1.1: Αίτιες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των Εκπαιδευτικών του νομού Θεσπρωτίας

		<u>Local</u>	<u>Global</u>
		<u>l</u>	<u>l</u>
Έλλειψη παιδείας		0,119	0,119
	Επιχειρηματική ηθική	0,213	0,025
	Φορολογική συνείδηση	0,263	0,031
	Μορφωτικό επίπεδο	0,267	0,032
	Κουλτούρα φορολογούμενων	0,257	0,031
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας		0,112	0,112
	Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,249	0,028
	«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,354	0,040
	Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,170	0,019
	Γραφειοκρατία	0,227	0,025

<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>		0,231	0,231
	Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,232	0,054
	Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,342	0,079
	Κακή διαχείριση	0,248	0,057
	Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,178	0,041
<i>Ατιμωρησία</i>		0,314	0,314
	Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,381	0,120
	Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,359	0,113
	Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,260	0,081
<i>Υπερβολική φορολόγηση</i>		0,224	0,224
	Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,373	0,084
	Τεκμήρια φορολόγησης	0,179	0,040
	Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,165	0,038
	Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,283	0,062

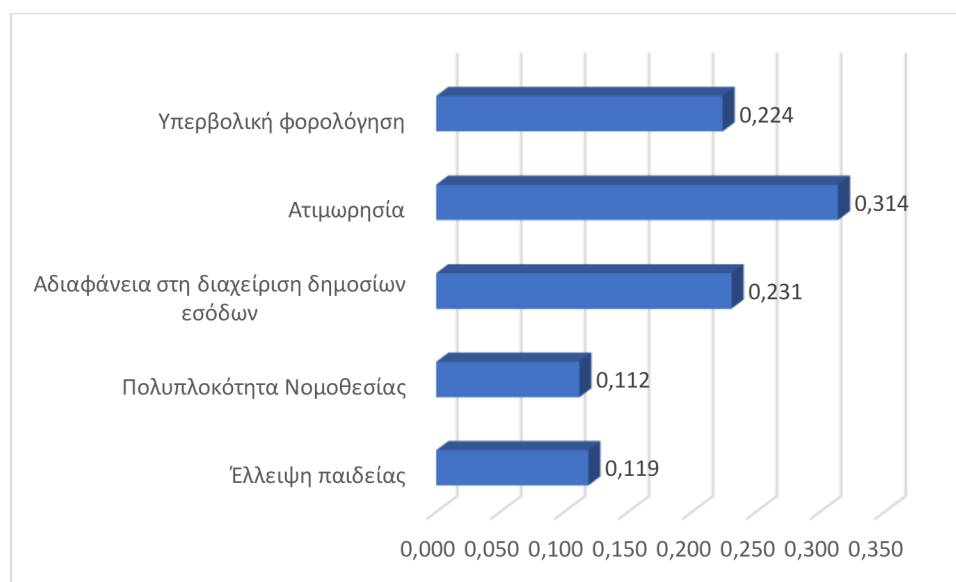
4.2 Σημαντικότητα των Κριτηρίων για τους εκπαιδευτικούς του νομού Θεσπρωτίας

Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί του νομού Θεσπρωτίας θεωρούν ότι το πιο σημαντικό κριτήριο για την φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή είναι η ατιμωρησία που έλαβε τιμή 0,314 και ακολουθεί το κριτήριο αδιαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων εσόδων που έλαβε τιμή 0,231. Με μικρή διαφορά από αυτό το κριτήριο ακολουθεί το κριτήριο η υπερβολική φορολόγηση που έλαβε τιμή 0,224. Η έλλειψη παιδείας έλαβε τιμή 0,119 και είναι το τέταρτο κατά σειρά κριτήριο ενώ ως το λιγότερο σημαντικό κριτήριο οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι είναι η πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας που έλαβε τιμή 0,012.

Πίνακας 4.2.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εκπαιδευτικούς

Έλλειψη παιδείας	0,119
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,112
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,231
Ατιμωρησία	0,314
Υπερβολική φορολόγηση	0,224

Διάγραμμα 4.2.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εκπαιδευτικούς

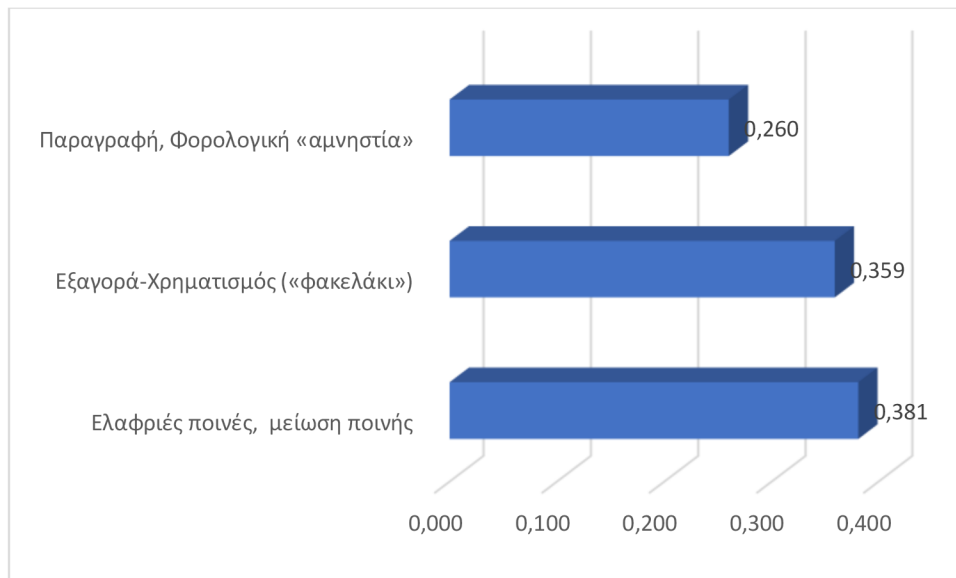
4.2.1 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία

Για τους εκπαιδευτικούς του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου Ατιμωρησία είναι οι ελαφριές ποινές, μείωση ποινής που έλαβε τιμή 0,381 ενώ λίγο μικρότερη τιμή 0,359 έλαβε η εξαγορά-χρηματισμός (φακελλάκι). Τελευταίο είναι το υποκριτήριο παραγραφή, φορολογική «αμνηστία» που έλαβε τιμή 0,260.

Πίνακας 4.2.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία

ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑ	0,314
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,381
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,359
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,260

Διάγραμμα 4.2.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία

4.2.2 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

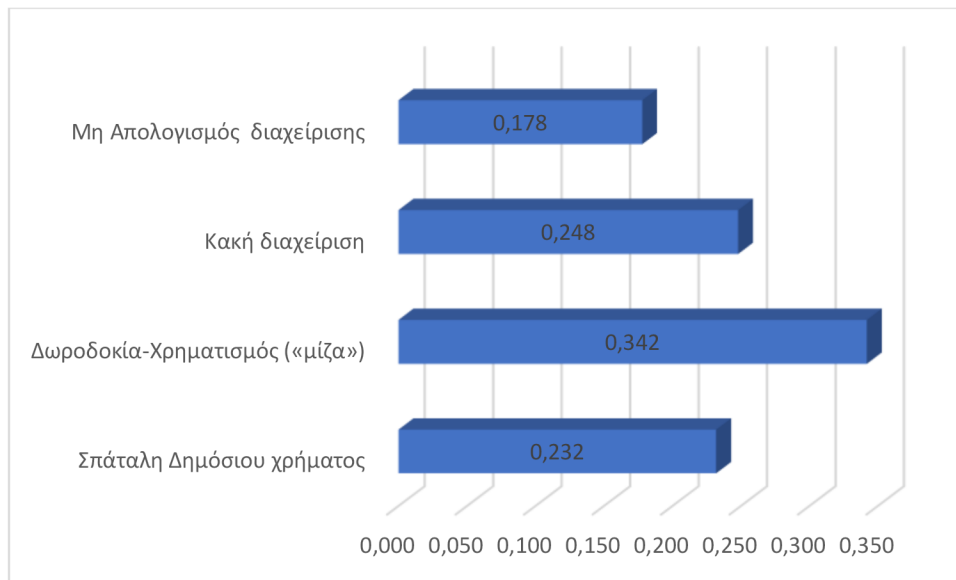
Για τους εκπαιδευτικούς του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων είναι η δωροδοκία-χρηματισμός («μίζα») που έλαβε τιμή 0,342. Το αμέσως επόμενο υποκριτήριο είναι η κακή διαχείριση που έλαβε τιμή 0,248 ενώ λίγη μικρότερη τιμή έλαβε το υποκριτήριο σπατάλη δημόσιου

χρήματος (0,232). Τελευταίο είναι το υποκριτήριο μη απολογισμός διαχείρισης με τιμή 0,178.

Πίνακας 4.2.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,231
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,232
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,342
Κακή διαχείριση	0,248
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,178

Διάγραμμα 4.2.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

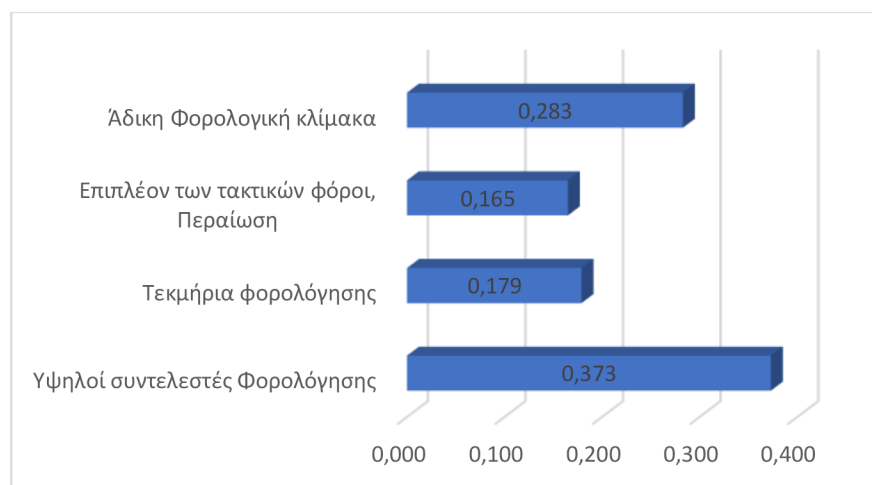
4.2.3 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση

Για τους εκπαιδευτικούς του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση είναι οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης που έλαβε τιμή 0,373. Το αμέσως επόμενο υποκριτήριο είναι η άδικη φορολογική κλίμακα που έλαβε τιμή 0,283 ενώ μικρότερη τιμή έλαβε το υποκριτήριο τεκμήρια φορολόγησης (0,179). Τελευταίο είναι το υποκριτήριο επιπλέον των τακτικών φόροι, περαίωση με τιμή 0,179.

Πίνακας 4.2.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση

Υπερβολική φορολόγηση	0,224
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,373
Τεκμήρια φορολόγησης	0,179
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαίωση	0,165
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,283

Διάγραμμα 4.2.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση

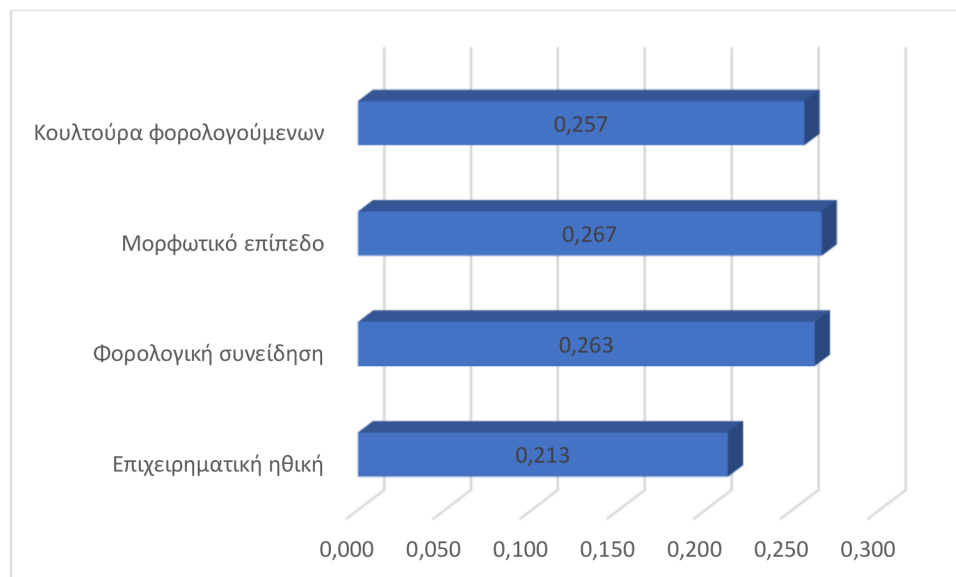
4.2.4 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας

Για τους εκπαιδευτικούς του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου έλλειψη παιδείας είναι το μορφωτικό επίπεδο που έλαβε τιμή 0,267 ενώ λίγο παρακάτω τιμή 0,263 έλαβε το υποκριτήριο φορολογική συνείδηση. Στη συνέχεια το υποκριτήριο κουλτούρα φορολογουμένων έλαβε τιμή 0,257 και τελευταίο είναι το υποκριτήριο επιχειρηματική ηθική που έλαβε τιμή 0,213.

Διάγραμμα 4.2.1: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Έλλειψη παιδείας

<i>Έλλειψη παιδείας</i>	
	0,119
Επιχειρηματική ηθική	0,213
Φορολογική συνείδηση	0,263
Μορφωτικό επίπεδο	0,267
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,257

Διάγραμμα 4.2.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Έλλειψη παιδείας

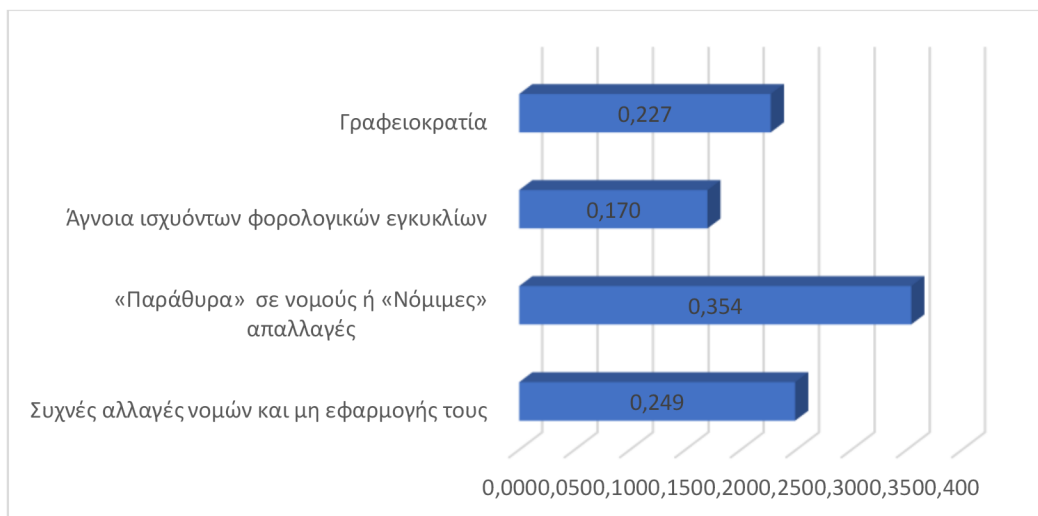
4.2.5 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας

Για τους εκπαιδευτικούς του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας είναι τα «παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές που έλαβε τιμή 0,354. Το αμέσως επόμενο υποκριτήριο είναι οι συχνές αλλαγές νόμων και η μη εφαρμογή τους που έλαβε τιμή 0,249. Ακολουθούν τα υποκριτήρια γραφειοκρατία με τιμή 0,227 και η άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων με τιμή 0,170.

Πίνακας 4.2.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας

<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>	0,112
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,249
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,354
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,170
Γραφειοκρατία	0,227

Διάγραμμα 4.2.6: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας

4.2.6 Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εκπαιδευτικών του νομού Θεσπρωτίας

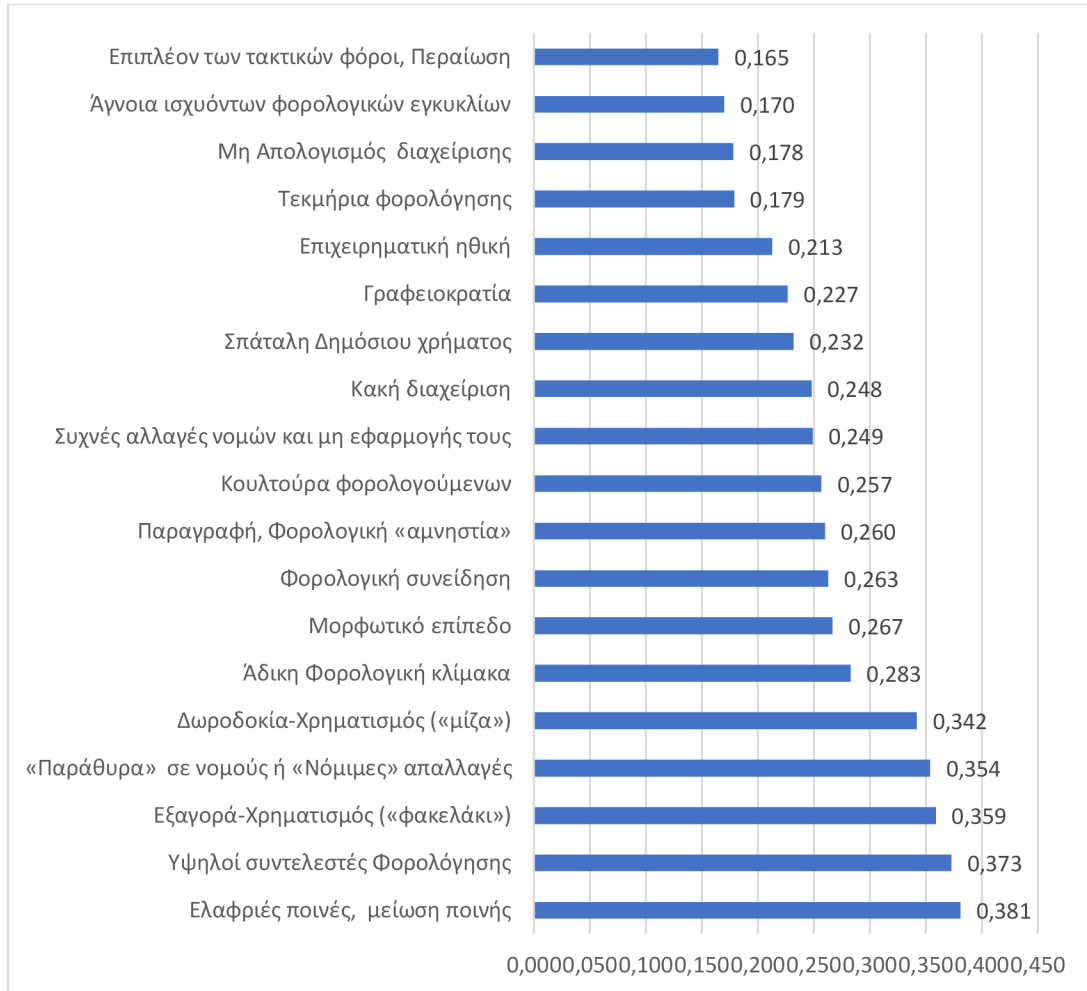
Οι εκπαιδευτικοί του νομού Θεσπρωτίας θεωρούν ως το πιο σημαντικό υποκριτήριο τις ελαφριές ποινές, μείωση της ποινής με βαρύτητα 0,381 και ακολουθεί το υποκριτήριο υψηλοί συντελεστές φορολόγησης με βαρύτητα 0,73. Ως τρίτο σημαντικό υποκριτήριο θεωρούν την εξαγορά-χρηματισμός («φακελάκι») με βαρύτητα 0,359.

Ως το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι είναι οι επιπλέον των τακτικών φόρων, περαίωση με βαρύτητα 0,165 και το αμέσως λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο είναι η άγνοια των ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων με βαρύτητα 0,178. Ωστόσο μικρή διαφορά έχει και τα τεκμήρια φορολόγησης με βαρύτητα 0,179.

Πίνακας 4.2.6: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια

Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,381
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,373
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,359
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,354
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,342
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,283
Μορφωτικό επίπεδο	0,267
Φορολογική συνείδηση	0,263
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,260
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,257
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,249
Κακή διαχείριση	0,248
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,232
Γραφειοκρατία	0,227
Επιχειρηματική ηθική	0,213
Τεκμήρια φορολόγησης	0,179
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,178
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,170
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαίωση	0,165

Διάγραμμα 4.2.7: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια

4.3 Σημαντικότητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας

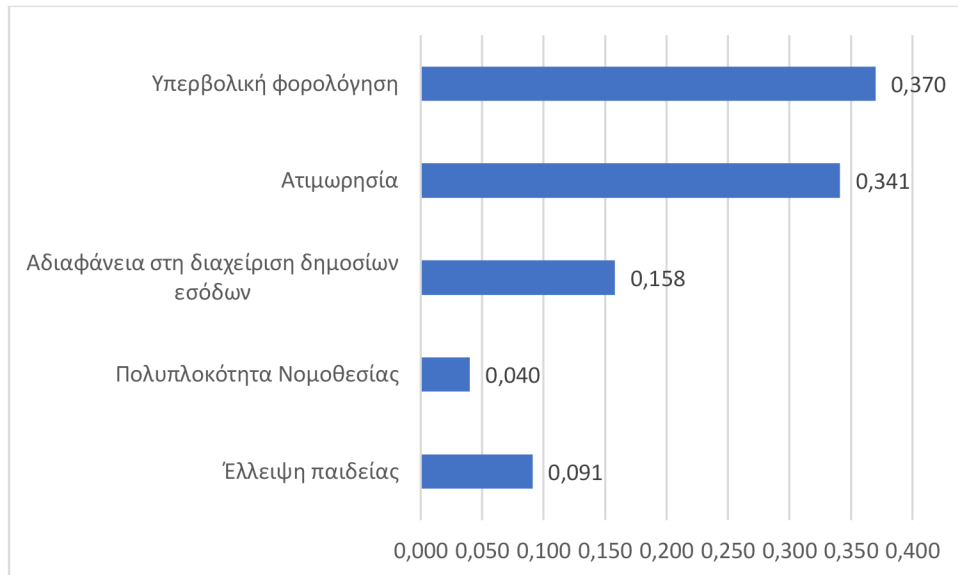
Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι εργαζόμενοι στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας θεωρούν ότι το πιο σημαντικό κριτήριο ως αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής είναι η υπερβολική φορολόγηση που έλαβε τιμή 0,370 και ακολουθεί το

κριτήριο ατιμωρησία που έλαβε τιμή 0,341. Τρίτο κριτήριο τέθηκε η αδιαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων εσόδων που έλαβε τιμή 0,158 και ακολουθεί το κριτήριο έλλειψη παιδείας με τιμή 0,091. Ως το λιγότερο σημαντικό κριτήριο οι εργαζόμενοι στους ΟΤΑ θεωρούν ότι είναι η πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας που έλαβε τιμή 0,040.

Πίνακας 4.3.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας

Έλλειψη παιδείας	0,091
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,040
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,158
Ατιμωρησία	0,341
Υπερβολική φορολόγηση	0,370

Διάγραμμα 4.3.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας

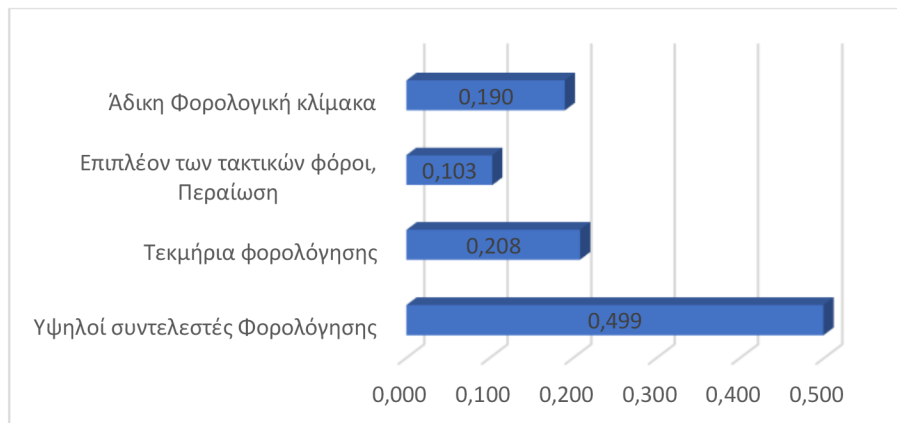
4.3.1 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση

Για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση είναι οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης που έλαβε τιμή 0,499 Το αμέσως επόμενο υποκριτήριο είναι τα τεκμήρια φορολόγησης που έλαβαν τιμή 0,208 και ακολουθεί το υποκριτήριο άδικη φορολογική κλίμακα που έλαβε τιμή 0,190. Τελευταίο είναι το υποκριτήριο επιπλέον των τακτικών φόροι, περαίωση με τιμή 0,103.

Πίνακας 4.3.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση

Υπερβολική φορολόγηση	0,370
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,499
Τεκμήρια φορολόγησης	0,208
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,103
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,190

Διάγραμμα 4.3.1: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση

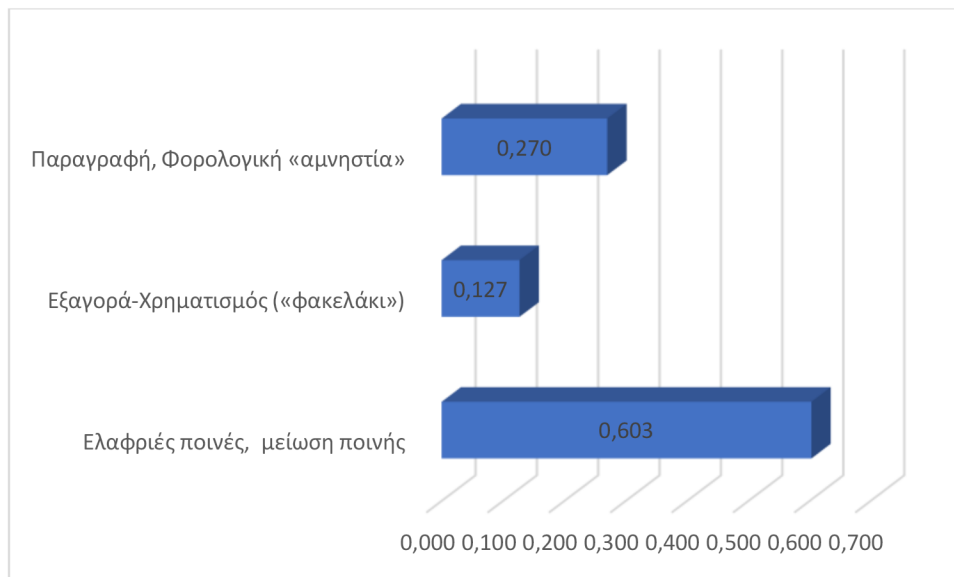
4.3.2 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία

Για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου Ατιμωρησία είναι οι ελαφριές ποινές, μείωση ποινής που έλαβε τιμή 0,603 ενώ ακολουθεί το υποκριτήριο παραγραφή, φορολογική «αμνηστία» που έλαβε τιμή 0,270. Τελευταίο είναι το υποκριτήριο εξαγορά-χρηματισμός (φακελάκι) που έλαβε τιμή 0,127.

Πίνακας 4.3.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία

<i>Ατιμωρησία</i>	0,341
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,603
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,127
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,270

Διάγραμμα 4.3.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία

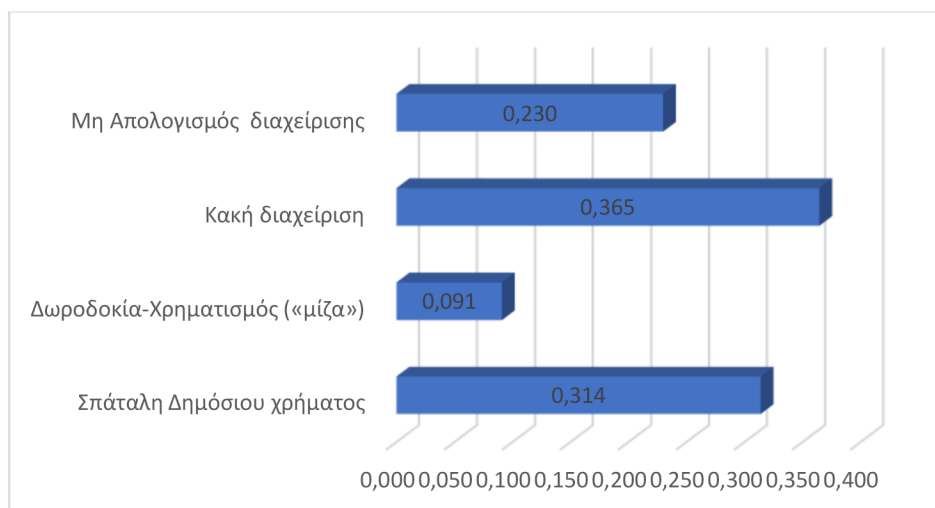
4.3.3 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

Για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων είναι η κακή διαχείριση που έλαβε τιμή 0,365. Ακολουθεί το υποκριτήριο σπατάλη δημόσιου χρήματος που έλαβε τιμή 0,314, και ο μη απολογισμός διαχείρισης με τιμή 0,230. Τελευταίο είναι το υποκριτήριο δωροδοκία-χρηματισμός («μίζα») που έλαβε τιμή 0,091.

Πίνακας 4.3.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,158
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,314
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,091
Κακή διαχείριση	0,365
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,230

Διάγραμμα 4.3.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

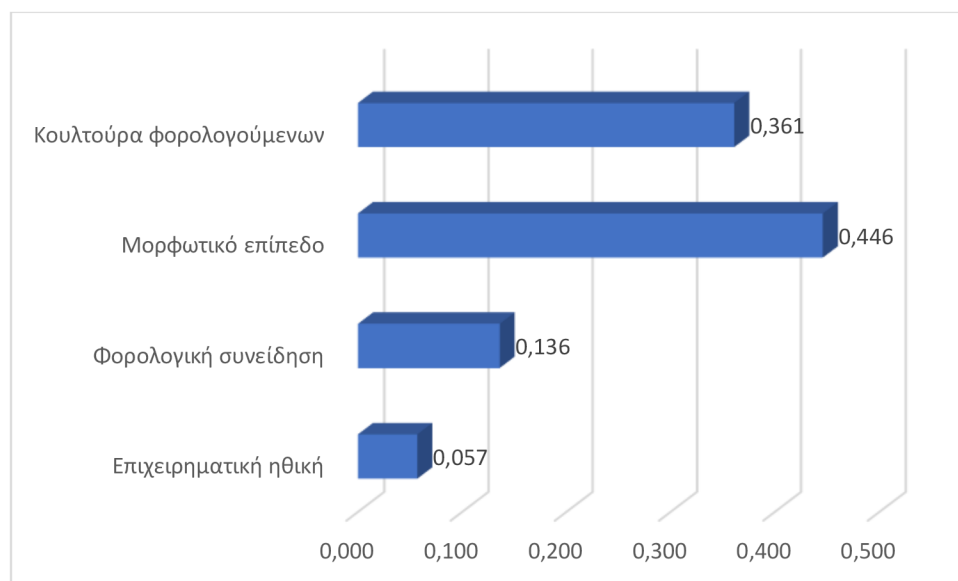
4.3.4 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας

Για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου έλλειψη παιδείας είναι το μορφωτικό επίπεδο που έλαβε τιμή 0,446. Το αμέσως επόμενο υποκριτήριο είναι η κουλτούρα φορολογουμένων που έλαβε τιμή 0,361. Ακολουθεί το υποκριτήριο φορολογική συνείδηση που έλαβε τιμή 0,136. Τελευταίο είναι το υποκριτήριο επιχειρηματική ηθική που έλαβε τιμή 0,057.

Πίνακας 4.3.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας

Έλλειψη παιδείας	0,091
Επιχειρηματική ηθική	0,057
Φορολογική συνείδηση	0,136
Μορφωτικό επίπεδο	0,446
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,361

Διάγραμμα 4.3.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας

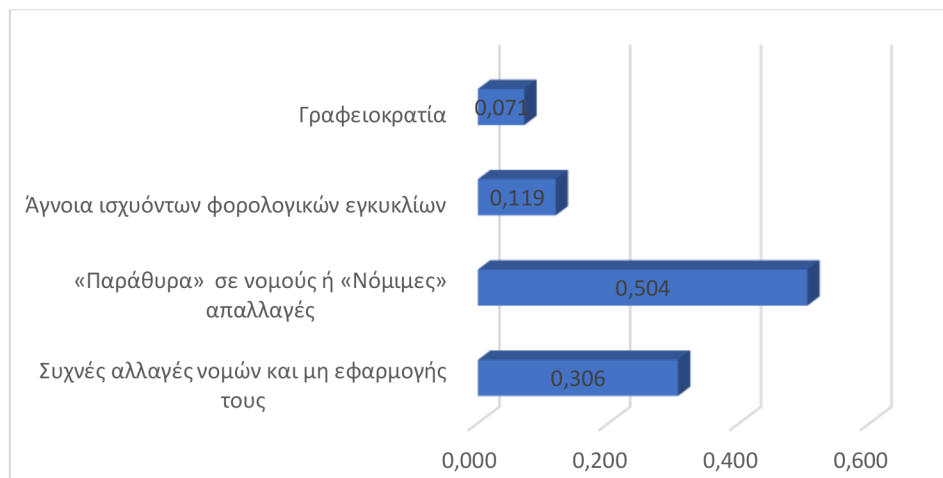
4.3.5 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας

Για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας είναι τα «παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές που έλαβε τιμή 0,504. Το αμέσως επόμενο υποκριτήριο είναι οι συχνές αλλαγές νόμων και η μη εφαρμογή τους που έλαβε τιμή 0,306. Ακολουθούν τα υποκριτήρια άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων που έλαβε τιμή 0,119 και η γραφειοκρατία με τιμή 0,071.

Πίνακας 4.3.6: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας

Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,040
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,306
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,504
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,119
Γραφειοκρατία	0,071

Διάγραμμα 4.3.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας

4.3.6 Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας

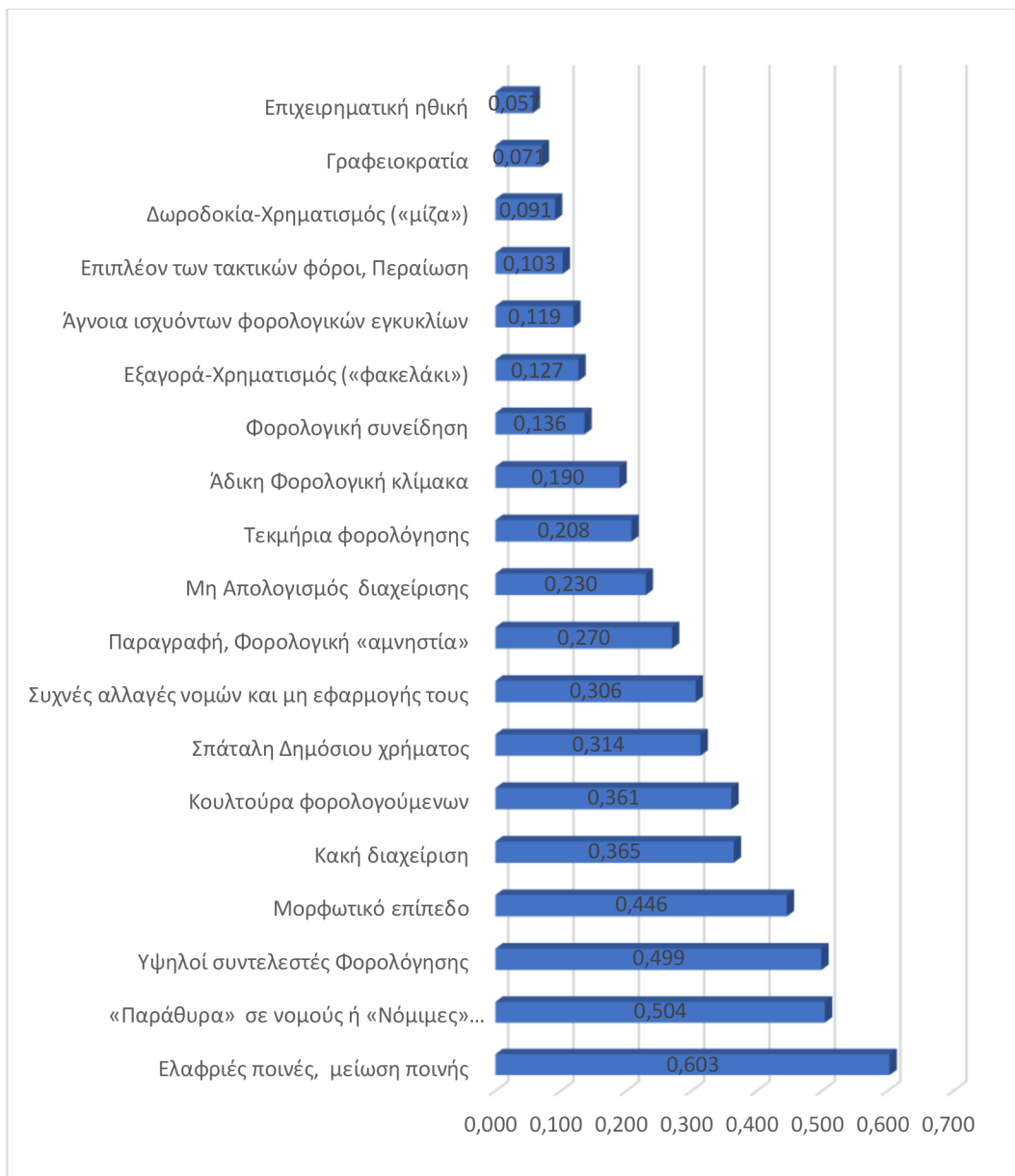
Πίνακας 4.3.7: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ

Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,603
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,504
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,499
Μορφωτικό επίπεδο	0,446
Κακή διαχείριση	0,365
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,361
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,314
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,306
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,270
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,230
Τεκμήρια φορολόγησης	0,208
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,190
Φορολογική συνείδηση	0,136
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,127
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,119
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,103
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,091
Γραφειοκρατία	0,071
Επιχειρηματική ηθική	0,057

Οι εργαζόμενοι στους ΟΤΑ του νομού Θεσπρωτίας θεωρούν ως το πιο σημαντικό υποκριτήριο τις ελαφριές ποινές, μείωση της ποινής με βαρύτητα 0,603 και ακολουθεί το υποκριτήριο «παράθυρα» σε νόμους ή «νόμιμες» απαλλαγές με βαρύτητα 0,504. Ως τρίτο σημαντικό υποκριτήριο θεωρούν τους υψηλούς συντελεστές φορολόγησης με βαρύτητα 0,499. Ως τέταρτο σημαντικό υποκριτήριο θεωρούν το μορφωτικό επίπεδο με βαρύτητα 0,446.

Ως το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο οι εργαζόμενοι έθεσαν το υποκριτήριο επιχειρηματική ηθική με βαρύτητα 0,057 και το αμέσως λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο είναι η γραφειοκρατία με βαρύτητα 0,071. Ως τρίτο μη σημαντικό υποκριτήριο έθεσαν τη δωροδοκία-χρηματισμός («μίζα») με βαρύτητα 0,091.

Διάγραμμα 4.3.6: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ

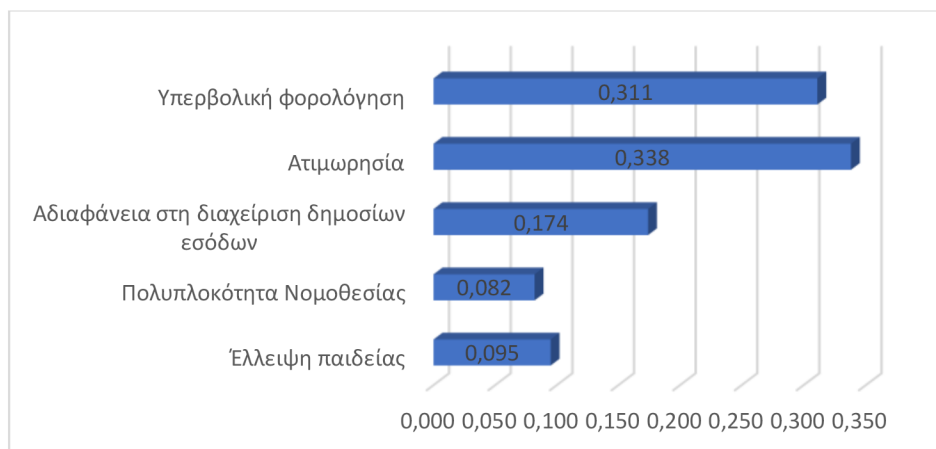
4.4 Σημαντικότητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους σε τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας

Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι εργαζόμενοι σε τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας θεωρούν ότι το πιο σημαντικό κριτήριο για την φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή είναι η ατιμωρησία που έλαβε τιμή 0,338 και ακολουθεί το κριτήριο υπερβολική φορολόγηση που έλαβε τιμή 0,311. Ως τρίτο κριτήριο κατέταξαν την αδιαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων εσόδων που έλαβε τιμή 0,174 και ως τέταρτο την έλλειψη παιδείας που έλαβε τιμή 0,095. Το λιγότερο σημαντικό κριτήριο για τους εργαζομένους στην τράπεζα είναι η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας που έλαβε τιμή 0,082.

Πίνακας 4.4.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους σε τράπεζες

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
Έλλειψη παιδείας	0,095
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,082
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,174
Ατιμωρησία	0,338
Υπερβολική φορολόγηση	0,311

Διάγραμμα 4.4.1: Βαρύτητα των Κριτηρίων για τους εργαζομένους σε τράπεζες

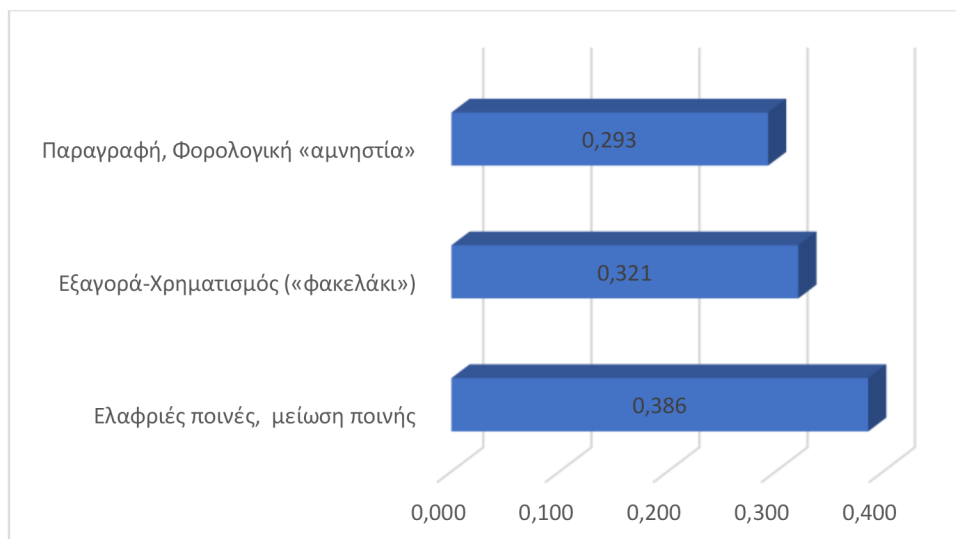
4.4.1 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία

Για τους εργαζομένους στις τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου Ατιμωρησία είναι οι ελαφριές ποινές, μείωση ποινής που έλαβε τιμή 0,386 ενώ ακολουθεί το υποκριτήριο εξαγορά-χρηματισμός (φακελάκι) που έλαβε τιμή 0,321. Τελευταίο είναι το υποκριτήριο παραγραφή, φορολογική «αμνηστία» που έλαβε τιμή 0,293.

Πίνακας 4.4.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία

Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,386
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,321
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,293

Διάγραμμα 4.4.2: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Ατιμωρησία

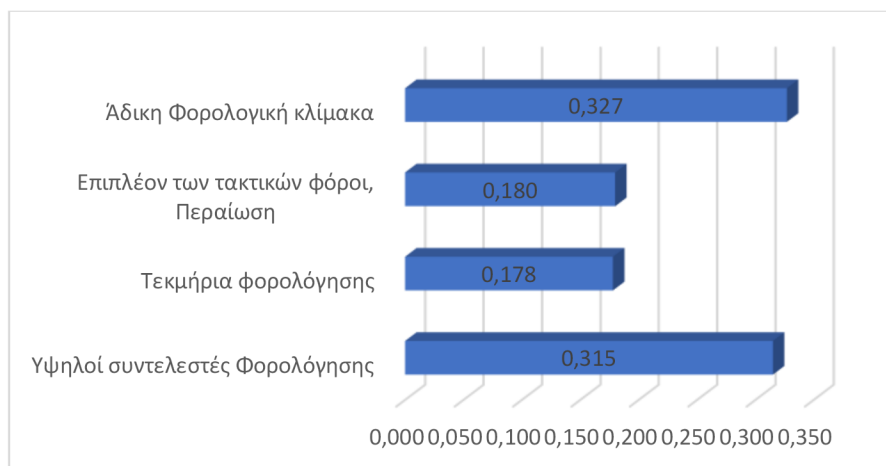
4.4.2 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση

Για τους εργαζομένους στις τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση είναι η άδικη φορολογική κλίμακα που έλαβε τιμή 0,327. Το αμέσως επόμενο υποκριτήριο είναι οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης που έλαβε τιμή 0,315 και ακολουθεί το υποκριτήριο οι επιπλέον των τακτικών φόροι, περαίωση με τιμή 0,180. Τελευταίο είναι το υποκριτήριο τεκμήρια φορολόγησης που έλαβαν τιμή 0,178.

Πίνακας 4.4.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση

Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,315
Τεκμήρια φορολόγησης	0,178
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,180
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,327

Διάγραμμα 4.4.3: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Υπερβολική φορολόγηση

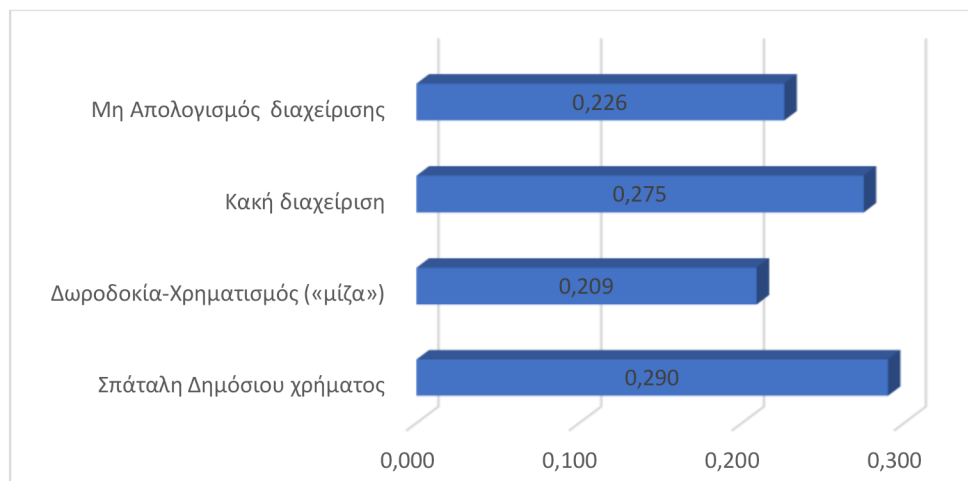
4.4.3 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

Για τους εργαζομένους στις τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων είναι η σπατάλη δημόσιου χρήματος που έλαβε τιμή 0,290 και ακολουθεί η κακή διαχείριση που έλαβε τιμή 0,275. Ως τρίτο υποκριτήριο τέθηκε ο μη απολογισμός διαχείρισης με τιμή 0,226. Τελευταίο είναι το υποκριτήριο δωροδοκία-χρηματισμός («μίζα») που έλαβε τιμή 0,209.

Πίνακας 4.4.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,290
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,209
Κακή διαχείριση	0,275
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,226

Διάγραμμα 4.4.4: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

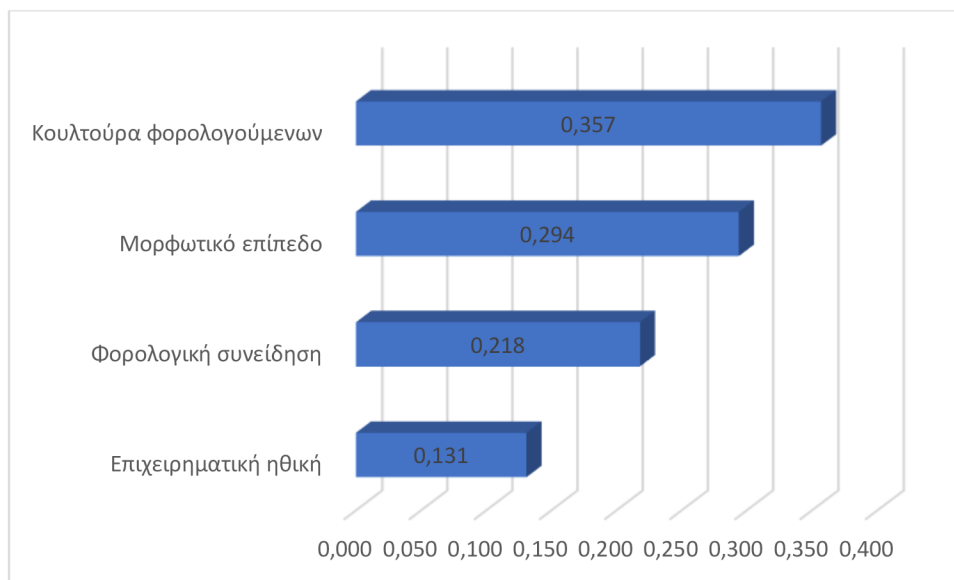
4.4.4 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας

Για τους εργαζομένους στις τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου έλλειψη παιδείας είναι η κουλτούρα φορολογουμένων που έλαβε τιμή 0,357. Το αμέσως επόμενο υποκριτήριο είναι το μορφωτικό επίπεδο που έλαβε τιμή 0,294 και ακολουθεί το υποκριτήριο φορολογική συνείδηση που έλαβε τιμή 0,218. Τελευταίο είναι το υποκριτήριο επιχειρηματική ηθική που έλαβε τιμή 0,131.

Πίνακας 4.4.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας

Επιχειρηματική ηθική	0,131
Φορολογική συνείδηση	0,218
Μορφωτικό επίπεδο	0,294
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,357

Διάγραμμα 4.4.5: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου έλλειψη παιδείας

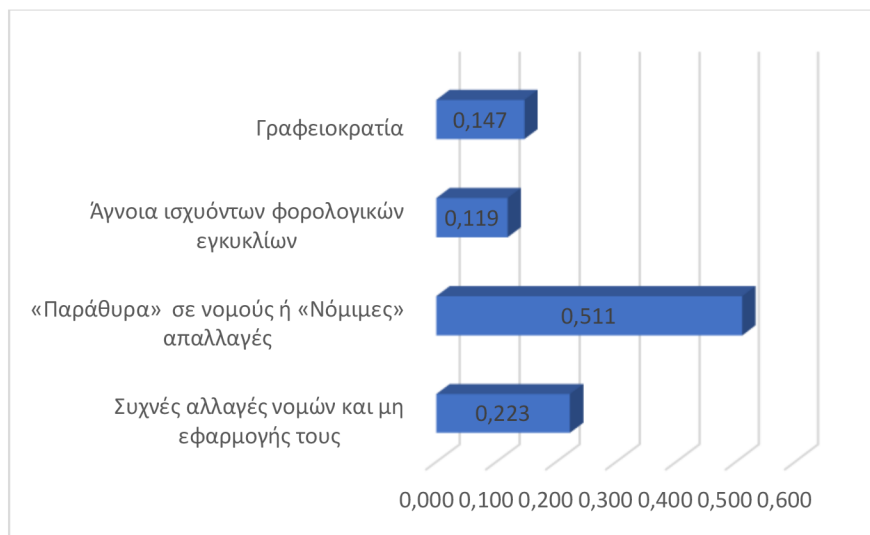
4.4.5 Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας

Για τους εργαζομένους στις τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας το πιο σημαντικό υποκριτήριο του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας είναι τα «παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές που έλαβε τιμή 0,511. Το αμέσως επόμενο υποκριτήριο είναι οι συχνές αλλαγές νόμων και η μη εφαρμογή τους που έλαβε τιμή 0,223. Ακολουθεί το υποκριτήριο γραφειοκρατία με τιμή 0,147. Ως τελευταίο υποκριτήριο τέθηκε η άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων που έλαβε τιμή 0,119.

Πίνακας 4.4.6: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας

Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,223
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,511
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,119
Γραφειοκρατία	0,147

Διάγραμμα 4.4.6: Σημαντικότητα των υποκριτηρίων του κριτηρίου πολυπλοκότητα νομοθεσίας

4.4.6 Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στις τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας

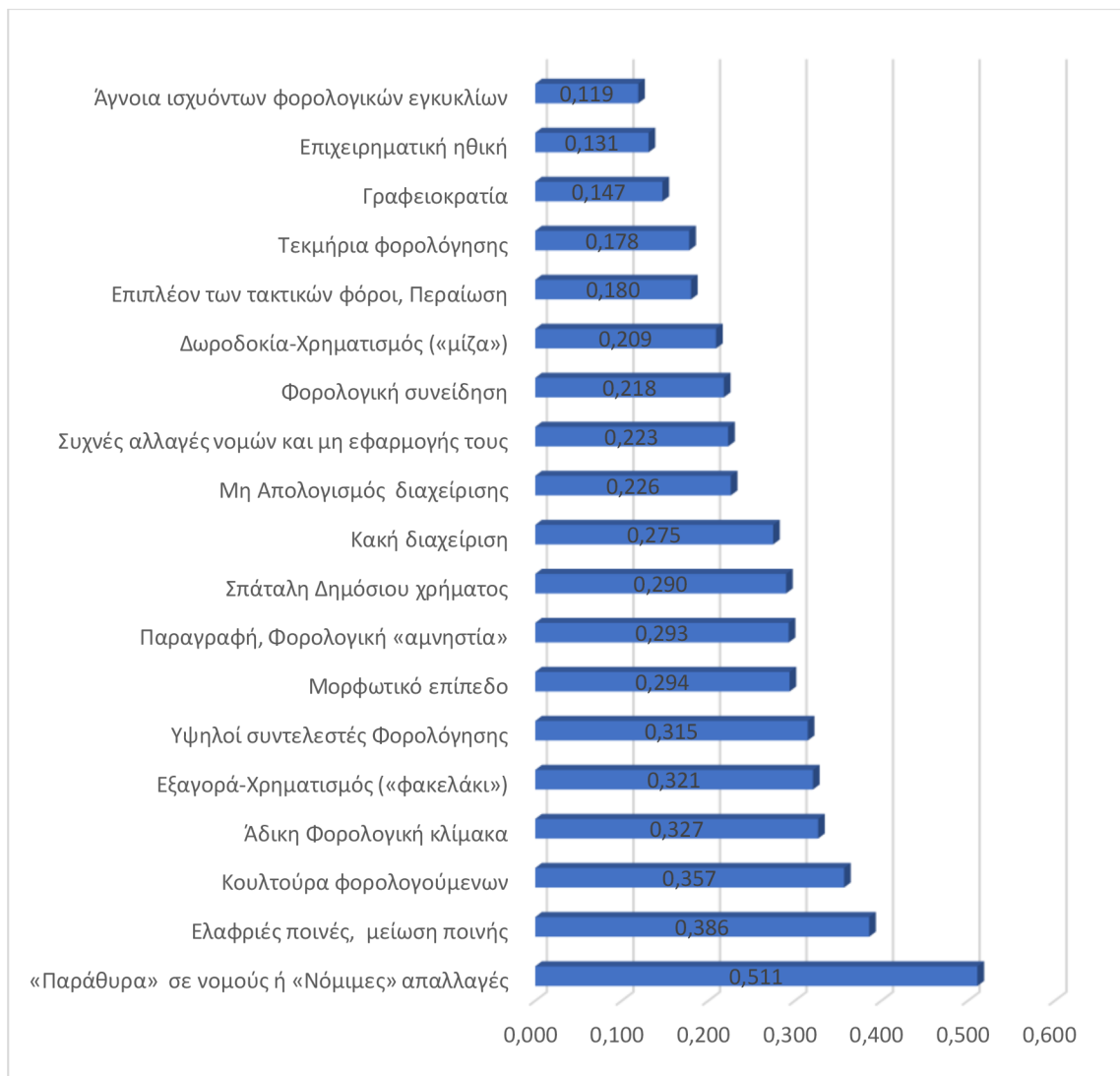
Πίνακας 4.4.7: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ

«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,511
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,386
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,357
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,327
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,321
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,315
Μορφωτικό επίπεδο	0,294
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,293
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,290
Κακή διαχείριση	0,275
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,226
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,223
Φορολογική συνείδηση	0,218
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,209
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,180
Τεκμήρια φορολόγησης	0,178
Γραφειοκρατία	0,147
Επιχειρηματική ηθική	0,131
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,119

Οι εργαζόμενοι στις τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας θεωρούν ως το πιο σημαντικό υποκριτήριο τα «παράθυρα» σε νόμους ή «νόμιμες» απαλλαγές με βαρύτητα 0,511 και ακολουθεί το υποκριτήριο ελαφριές ποινές, μείωση της ποινής με βαρύτητα 0,386. Ως τρίτο σημαντικό υποκριτήριο θεωρούν την κουλτούρα των φορολογουμένων με βαρύτητα 0,357 και ως τέταρτο την άδικη φορολογική κλίμακα με βαρύτητα 0,327.

Ως το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο οι εργαζόμενοι έθεσαν το υποκριτήριο άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων με βαρύτητα 0,119 και το αμέσως λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο είναι η επιχειρηματική ηθική με βαρύτητα 0,131. Ως τρίτο μη σημαντικό υποκριτήριο έθεσαν τη γραφειοκρατία με βαρύτητα 0,147.

Διάγραμμα 4.4.7: Τα σημαντικότερα και τα λιγότερα σημαντικά υποκριτήρια των εργαζομένων στους ΟΤΑ

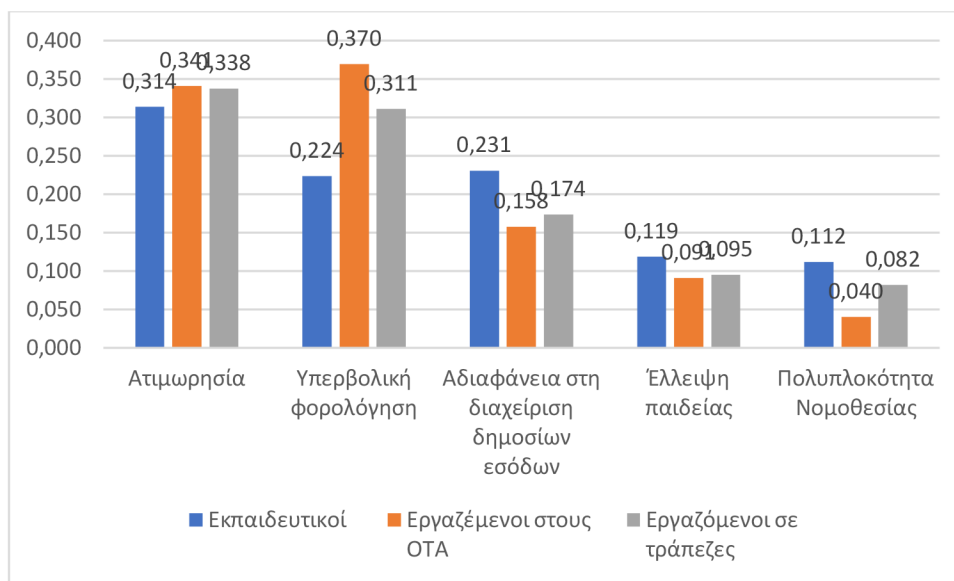

4.5 Σύγκριση των κριτηρίων των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων σε ΟΤΑ και των εργαζομένων σε τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας

Πίνακας 4.5.1: Κατάταξη των κριτηρίων ως προς τη σημαντικότητα, των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων σε ΟΤΑ και σε τράπεζες

	Εκπαιδευτικοί	Εργαζόμενοι στους ΟΤΑ	Εργαζόμενοι σε τράπεζες
Ατιμωρησία	0,314	0,341	0,338
Υπερβολική φορολόγηση	0,224	0,370	0,311
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,231	0,158	0,174
Έλλειψη παιδείας	0,119	0,091	0,095
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,112	0,040	0,082

Διάγραμμα 4.5.1: Κατάταξη των κριτηρίων ως προς τη σημαντικότητα, των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων σε ΟΤΑ και σε τράπεζες

Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί και οι εργαζόμενοι σε τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας συμφωνούν και θεωρούν ότι η πιο σημαντική αιτία φοροδιαφυγής είναι η ατιμωρησία που κατέλαβε τιμή 0,314 και 0,338 αντίστοιχα. Με αυτές τις δύο ομάδες διαφοροποιούνται οι εργαζόμενοι σε ΟΤΑ, οι οποίοι έθεσαν την υπερβολική φορολόγηση ότι είναι η σημαντικότερη αιτία φοροδιαφυγής, που έλαβε τιμή 0,370. Το κριτήριο αυτό οι εκπαιδευτικοί και οι εργαζόμενοι σε τράπεζες το κατέταξαν ως δεύτερη σημαντική αιτία ενώ αντίθετα οι εργαζόμενοι σε ΟΤΑ κατέταξαν ως δεύτερο σημαντικό κριτήριο την ατιμωρησία που για τις προηγούμενες δύο ομάδες αποτελεί το σημαντικότερο κριτήριο. Όλες οι ομάδες θεωρούν ως τρίτο σημαντικό κριτήριο την αδιαφάνεια στη διαχείριση των δημόσιων εσόδων και ως τέταρτο σημαντικό κριτήριο την έλλειψη παιδείας. Ως το λιγότερο σημαντικό κριτήριο όλες οι ομάδες έθεσαν την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας.

Πίνακας 4.5.2: Τα πιο σημαντικά υποκριτήρια των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων σε ΟΤΑ και σε τράπεζες

	Εκπαιδευτικοί	Εργαζόμενοι στους ΟΤΑ	Εργαζόμενοι σε τράπεζες
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	1η	1η	2η
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	2η	3η	6η
«Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές	4η	2η	1η

Οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν με τους εργαζόμενους στους ΟΤΑ και κατέταξαν ως το πιο σημαντικό υποκριτήριο φοροδιαφυγής τις ελαφριές ποινές, τη μείωση της ποινής που έλαβε τιμή 0,381 και 0,603 αντίστοιχα. Αντίθετα, οι εργαζόμενοι σε τράπεζες αυτό το υποκριτήριο το κατέταξαν ως το δεύτερο σημαντικότερο ενώ ως πρώτο έθεσαν τα «παράθυρα» σε νόμους ή «νόμιμες» απαλλαγές, υποκριτήριο που για τους εκπαιδευτικούς είναι το τέταρτο σημαντικό και για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ το δεύτερο σημαντικό.

Επίσης, για τους εκπαιδευτικούς, ως δεύτερο σημαντικό υποκριτήριο έθεσαν τους υψηλούς συντελεστές φορολόγησης που για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ είναι τρίτο σημαντικό υποκριτήριο ενώ για τους εργαζομένους σε τράπεζες είναι έκτο σημαντικό υποκριτήριο.

Όσον αφορά το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο, εδώ διαπιστώνεται ότι υπάρχει διαφωνία σε όλες τις ομάδες. Πιο συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το λιγότερο σημαντικό είναι οι επιπλέον των τακτικών φόροι, περαίωση, υποκριτήριο που για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ είναι το τέταρτο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο και για τους εργαζομένους σε τράπεζες είναι το πέμπτο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο. Για τους εργαζομένους σε ΟΤΑ το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο είναι η επιχειρηματική ηθική, η οποία για τους εργαζομένους σε τράπεζες αποτελεί το δεύτερο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο και για τους εκπαιδευτικούς το πέμπτο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο. Για τους εργαζομένους σε τράπεζα το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο είναι η άγνοια των ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων που για τους εκπαιδευτικούς αποτελεί το δεύτερο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο και για τους εργαζομένους σε ΟΤΑ το πέμπτο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα φαινόμενο στο οποίο υποπίπτουν όχι μόνο οι πολίτες αλλά και οι επιχειρήσεις. Οι συνέπειές της γίνονται αντιληπτές στα φορολογικά έσοδα του κράτους, το οποίο για την πάταξή της προβαίνει σε εφαρμογή νέων μέτρων για να καλύψει τα ελλείμματα στον προϋπολογισμό του κράτους. Όμως η μη καίρια αντιμετώπισή της μειώνει την αποτελεσματικότητα των φορολογικών μέτρων και προκαλεί άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών. Επίσης για την αντιμετώπισή της οι έμμεσοι φόροι αυξάνονται ενώ παράλληλα δημιουργεί στον φορολογούμενο την θέληση στο να φοροδιαφεύγει περαιτέρω.

Στην Ελλάδα η συνεχής αύξηση των φορολογικών συντελεστών ενισχύει και αυξάνει τη φοροδιαφυγή. Συνήθως, περισσότερο φοροδιαφεύγουν τα φυσικά και νομικά πρόσωπα καθώς η φοροδιαφυγή τους βρίσκεται μεταξύ 1,96% - 4,85%. Η παραοικονομία βρίσκεται σε πολύ υψηλά επίπεδα σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης., γύρω στο 30%. Το μέγεθός της επηρεάζει αρνητικά την φορολογία, τις κοινωνικές παροχές και την απασχόληση.

Για να καταφύγει κάποιος στο να φοροδιαφύγει ή να φοροαποφύγει συντελούν η έλλειψη παιδείας, η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, η αδιαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων εσόδων, η ατιμωρησία και η υπερβολική φορολόγηση.

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στους εκπαιδευτικούς, τους εργαζομένους στους ΟΤΑ και στις τράπεζες του νομού Θεσπρωτίας διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν με τους εργαζομένους σε τράπεζες και θεωρούν ότι το σημαντικότερο κριτήριο ως αιτία φοροδιαφυγής είναι η ατιμωρησία. Αντίθετη άποψη έχουν οι εργαζόμενοι σε ΟΤΑ, οι οποίοι έθεσαν την υπερβολική φορολόγηση ότι είναι η σημαντικότερη αιτία φοροδιαφυγής. Κριτήριο που οι εκπαιδευτικοί και οι εργαζόμενοι σε τράπεζες το κατέταξαν ως δεύτερη σημαντική αιτία ενώ αντίθετα οι εργαζόμενοι σε ΟΤΑ κατέταξαν ως δεύτερο σημαντικό κριτήριο την ατιμωρησία.

Σε αυτό που συμφωνούν όλες οι ομάδες είναι το τρίτο σημαντικό κριτήριο, δηλαδή η αδιαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων εσόδων και το τέταρτο σημαντικό κριτήριο, η

έλλειψη παιδείας. Επίσης συμφωνούν και ότι το λιγότερο σημαντικό κριτήριο είναι η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας.

Όσον αφορά τα υποκριτήρια, οι εκπαιδευτικοί και οι εργαζόμενοι στους ΟΤΑ συμφωνούν μεταξύ τους καθώς έθεσαν τις ελαφριές ποινές και τη μείωση της ποινής ως το σημαντικότερο υποκριτήριο. Αντίθετα, οι εργαζόμενοι σε τράπεζες αυτό το υποκριτήριο το κατέταξαν ως το δεύτερο σημαντικότερο ενώ ως πρώτο έθεσαν τα «παράθυρα» σε νόμου ή «νόμιμες» απαλλαγές, υποκριτήριο που για τους εκπαιδευτικούς είναι το τέταρτο σημαντικό και για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ το δεύτερο σημαντικό.

Όσον αφορά το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο, εδώ διαπιστώνεται ότι υπάρχει διαφωνία σε όλες τις ομάδες. Πιο συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το λιγότερο σημαντικό είναι οι επιπλέον των τακτικών φόροι, περαίωση, υποκριτήριο που για τους εργαζομένους στους ΟΤΑ είναι το τέταρτο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο και για τους εργαζομένους σε τράπεζες είναι το πέμπτο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο. Για τους εργαζομένους σε ΟΤΑ το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο είναι η επιχειρηματική ηθική, η οποία για τους εργαζομένους σε τράπεζες αποτελεί το δεύτερο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο και για τους εκπαιδευτικούς το πέμπτο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο. Για τους εργαζομένους σε τράπεζα το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο είναι η άγνοια των ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων που για τους εκπαιδευτικούς αποτελεί το δεύτερο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο και για τους εργαζομένους σε ΟΤΑ το πέμπτο λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Βαβούρας, Ι., Frey, B.S., Ginsburgh, V., Καραβίτη, Ν., Μανεσιώτη, Β., Mathews, K.G.P., Peleermann, S., Petsieau, P., Petersen, S., Πετρινωτή, Ξ., Pyle, D.J., Schneider, F., Σταμάτη, Γ., Thomas, J.J., Τσούχλου, Α., Weck-Hannemann, H., Welfens, M.J. & Welfens, P.J.J. (1990). *Παραοικονομία*. Αθήνα: Κριτική Α.Ε.
- 1) Βαβούρας, Ι., Κούτρας, Α. (1991). *Παραοικονομία. Η έκταση του φαινομένου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό*. Αθήνα: Παπαζήση.
- 1) Βασαρδάνη Μ., (2011) *Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα: μια γενική επισκόπηση*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδας, Οικονομικό Δελτίο, τεύχος 35.
- 2) Διακομιχάλης Ν. Μ. (2019). *Αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής στην Ελλάδα*. Αθήνα: Διπλογραφία.
- 3) Καράγιωργας, Δ. (1981). *Δημόσια οικονομική 2: Οι δημοσιονομικοί θεσμοί*. Αθήνα: Παπαζήση.
- 4) Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.
- 5) Παυλόπουλος, Π. (1987). *Η Παραοικονομία στην Ελλάδα: Μία Πρώτη Ποσοτική Οριοθέτηση*. Αθήνα: IOBE.
- 1) Ράπανος, Β. & Καπλάνογλου, Γ., 2014. *Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη: Η περίπτωση της Ελλάδας*, Αθήνα: s.n
- 2) Τάτσος Ν., (2001), *Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Τάτσος, Ν. (2012). *Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική*. Αθήνα: Κριτική.

διαΝΕΟσις (2018). Η φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα Συγκριτική Ανάλυση
και Προτάσεις Αναμόρφωσης. Διαθέσιμο στο

<https://www.eea.gr/system/uploads/asset/data/19392/forologia-eisodimatos-stin-Ellada.pdf>

[Explaining the Shadow Economy in Europe: Size, Causes and Policy Options \(imf.org\).](https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/12/13/Explaining-the-Shadow-Economy-in-Europe-Size-Causes-and-Policy-Options-48821)

Διαθέσιμο

στο

<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/12/13/Explaining-the-Shadow-Economy-in-Europe-Size-Causes-and-Policy-Options-48821>